

EEN HEILIGVERKLARING IS NIET ONFEILBAAR

EEN heiligverklaring (of een zaligverklaring) is geen onfeilbare pauselijke uitspraak, om verschillende redenen. Zeker, er zijn theologen geweest die beweerd hebben dat dit wel zo was; zelfs paus Benedictus XVI heeft het geschreven en er zijn tegenwoordig “traditionele” geestelijken die het verkondigen en zo de gelovigen op een dwaalspoor brengen. Ze hebben ongelijk, ze vergissen zich.

Toen het Eerste Vaticaans Concilie (1870-1871) de pauselijke onfeilbaarheid definieerde, omlinnde het nauwkeurig het domein waarop die onfeilbaarheid geldt: het gaat om een plechtige uitspraak van het pauselijk leergezag met betrekking tot het geloof of de moraal.

Een heiligverklaring valt daar niet onder omdat het niet gaat om het definiëren van een leerstellige waarheid inzake geloof en moraal. Ze maakt geen deel uit van de apostolische openbaring, dat wil zeggen van de geloofsschat die alle waarheden bevat die Jezus Christus heeft geopenbaard en die voltooid werd bij de dood van de laatste apostel. Een zalig- of heiligverklaring is van een heel andere aard: het is een uitspraak die volgt op een historisch proces met betrekking tot gebeurtenissen die *niet* behoren tot de apostolische openbaring. Door zijn materie zelf kan het proces tot heiligverklaring van een dienaar Gods dus *niet* leiden tot een onfeilbare uitspraak.

Bovendien is het onderzoek tijdens een historisch proces feilbaar: men kan altijd vergissingen begaan. Het onderzoek kan tekort geschoten zijn of zelfs van bedrieglijke aard zijn. Het is altijd mogelijk dat men achteraf nieuwe getuigen of documenten vindt

Paulus VI creëerde Karol Wojtyła in 1967 tot kardinaal.

die de heldhaftigheid van de deugden van een dienaar Gods in vraag stellen. Dat is ook de reden dat Rome bij een zalig- of heiligverklaring vroeger altijd met de grootste zorg tewerk ging en werkelijk alles grondig uitspitte.

In 1983 werd de procedure voor de zalig- en heiligverklaringsprocessen echter hervormd en vereenvoudigd: de nieuwe regels geformuleerd door paus Joannes-Paulus II in *DIVINUS PERFECTIONIS MAGISTER* hebben de deur geopend voor alle mogelijke misbruiken.

Om de oude regels te kennen moet men teruggrijpen naar de *Dictionnaire de théologie catholique*, artikel *Canonisation*, kol. 1643-1644. Dan stelt men de essentiële rol vast van de «advocaat van de duivel», officieel de *promotor fidei*, die tot doel had de heiligverklaring van een kandidaat te weerspreken door ontkrachtende bewijzen te verzamelen en voor te dragen. Sinds de hervorming van Joannes-Paulus II is de functie van die advocaat van de duivel zo goed als volledig uitgehold: de debatten pro en contra de heiligverklaring van een kandidaat – waarbij dus de argumenten *tegen* een kandidaat uiteengezet werden – zijn eigenlijk verdwenen uit de procedures.

Verschillende oudgedienden van dergelijke processen waren erdoor gealarmeerd. Mgr. Luigi Porsi, die twintig jaar ervaring had met het juridisch systeem van de Kerk, vond dat de hervorming veel te ver ging: «*Er is geen plaats meer voor een tegen-spreker*», luidde zijn klacht in een brief aan Joannes-Paulus II die zonder antwoord bleef (Kenneth L. Woodward, *Making Saints: How the Catholic Church Determines Who Becomes a Saint, Who Doesn't, and Why*, New York 1992).

Vroeger maakte de theologale deugd van het geloof het voorwerp uit van een zeer streng onderzoek; als op dat vlak twijfel rees, leidde dat automatisch tot de definitieve opschorting van het zaligverklaringsproces: « Om een zaak van heiligverklaring voorgoed te beëindigen is het zelfs niet noodzakelijk dat de werken van de dienaar Gods formele dwalingen tegen de dogma's of de moraal bevatten; het volstaat dat men er verdachte nieuwlichterijen, frivole kwesties of bijzondere opinies tegengesteld aan het onderricht van de kerkvaders en het gemeenschappelijk aanvoelen van de gelovigen [de *sensus fidei*] in terugvindt opdat de voortgang van een zaak definitief stopgezet wordt » (D. T. C., art. *Canonisation*, kol. 1644).

De heiligverklaring – volgens de nieuwe procedure – van de pausen Paulus VI en Joannes-Paulus II heeft uiteraard alles te maken met het Tweede Vaticaanse Concilie: door deze Opperherders tot de eer

van de altaren te verheffen hoopt men Vaticanum II zelf een aureool van heiligheid te geven en zo het onderricht ervan door te drukken, ondanks het feit dat het om een pastoraal en geen dogmatisch concilie ging. Men beweert dat door de heiligverklaring van de genoemde pausen al hun gesproken en geschreven onderricht automatisch dezelfde onfeilbaarheid gekregen heeft als het plechtig en buitengewoon leergezag *ex cathedra*. Dat houdt totaal geen steek, omdat tijdens de respectievelijke processen geen rekening gehouden werd met de formele aanklachten tegen dit onderricht geformuleerd door abbé de Nantes in zijn *Libri accusationis I, II en III*. Het negeren van die *Aanklachtenboeken* is een ernstige vorm van onregelmatigheid en plichtsverzuim... maar zal omgekeerd een belangrijk argument zijn voor de kerkelijke rechters die op een dag in de toekomst die heiligverklaringen teniet zullen doen!

redactie KCR

FASCINATIE VOOR DE ISLAM

« Sinds de opkomst van het modernisme, lang geleden al, is het integraal-katholicisme beginnen wegdeemsteren. Er is slechts één Waarheid: de openbaring van God in Jezus Christus, de stichter van de Kerk. Maar die rotsvaste overtuiging is door toedoen van het modernisme aan het wankelen gebracht. Wij geloven niet meer echt in ons Credo, tenzij op een ideologische of een romantische manier. De objectiviteit heeft plaats moeten ruimen voor een subjectiviteit die onze godsdienst zijn absoluut karakter heeft ontnomen. Wie nog wel in de "oude" religie gelooft, wordt behandeld als een fanatiekeling. Inzake godsdienst zijn we liberaal geworden.

« Tegelijkertijd zijn we sinds de Verlichting en de Franse Revolutie ook op politiek vlak liberaal geworden. Overall in onze westerse wereld werden geseculariseerde samenlevingen geschapen. Ieder moet op zijn eigen domein blijven: aan de ene kant de godsdienst, aan de andere kant de politiek. "*L'Église libre dans l'État libre*". Onze godsdienst is een privézaak geworden, een zaak van ons geweten, iets voor uitsluitend de binnenkant van onze kerken, terwijl de grondwet en de wetten van de staat een totaal atheïsme uitademen.

« We hebben te maken met een ziekte die ons geloof verteert en terzelfdertijd ook de fundamenteën van een gezonde maatschappij. En toch maken wij in onze verblinding van die ziekte toestand een vorm van perfectie, die ons doet neerkijken op de islam.

« De islam van zijn kant verkeert

in een uitstekende gezondheid. Hij heeft behouden wat het katholicisme had vóór het modernisme, vóór Vaticanum II: de overtuiging de waarheid te bezitten. Stel je voor, de moslims zijn zo fanatiek dat zij denken dat alleen zij gelijk hebben! Wij spotten met hen, niet omdat zij een absurde godsdienst hebben waarin ze toch met volle overtuiging geloven, neen, wij vinden het stupide dat iemand gelooft dat hij de ware godsdienst bezit...

« Daardoor heeft de islam een buitengewone superioriteit verworven. Hij is integristisch en fanatiek. De volgelingen ervan geloven vast dat Mohammed de Koran rechtstreeks van God gekregen heeft via de engel Gabriël, dat dit boek geldt voor alle mensen en dat alle andere religies vals zijn. En omdat ze vals zijn, moeten ze worden vernietigd uit gehoorzaamheid aan God. Het gevolg is ook dat heel het leven van de moslims gedomineerd wordt door de wil van God: familiaal, sociaal, politiek enz.

« Voor ons, ontaarde westerlingen, is het totaal ondenkbaar dat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen godsdienst en samenleving. Wij vinden dat een aberratie, een afwijking, maar ondertussen is hun opstelling wel sterk en krachtig. En wij zijn zwak. Nog voor het gaat over de kwestie van wie de waarheid heeft, zijn zij in een sterkere positie. Tegenover ons gaan zij als door boter. En de islam is niet alleen integristisch en fanatiek, hij is ook totalitair. Heel de maatschappij moet beheerst en gereguleerd worden door de Koran: collectivisme en absolutisme. Hun ter-

reur is voor hen gewoon gehoorzaamheid en onderwerping aan God.

« De katholieken maken zich los van het christelijke geloof en de christelijke moraal. Wij vinden dat ons geloof er een tussen vele andere is, dat het slechts de uitdrukking is van een innerlijke religieuze ervaring en zo meer; er zijn andere geloofsovertuigingen en ze zijn allemaal achtenswaardig. Eigenlijk zijn wij niet meer gehecht aan ons christelijke geloof! Wij hebben dan ook geen enkele reden meer om ons grondgebied te ontfemen aan de moslims of om hun geloofspraktijk aan banden te leggen. Onze kerken staan leeg? Dan kunnen we ze even goed uitlenen aan de mohammedanen! Het katholicisme is een stervende godsdienst, stervend als religie en stervend als samenleving.

« Wij hebben geen enkele barrière meer tegen de islam. Hij gaat dóór, maakt voortdurend vorderingen, getuigt van een enorme vitaliteit. Het gevolg is dat de islam een diepe indruk maakt, ook op bisschoppen, kardinalen en zelfs pausen. Vandaar verraad vanwege de Kerk. Ons geloof wijkt voor dat van hen, wij vernederen ons voor hen. En vergeet ook niet dat de mohammedanen potentiële kiezers zijn en dat de partijen in ons democratisch systeem er op uit zijn hen te verlokken met allerlei beloften. En dus zal de islam ons overnemen: revanche voor zijn nederlaag bij Poitiers in 732... »

Uit een conferentie van abbé de Nantes uitgesproken in... maart 1986! Zijn analyse is helaas nog altijd actueel.

« SPLENDOR VERITATIS »

EEN NIEUWE KIJK OP HET LEVEN

DERDE DEEL : DE AANBEDEN WAARHEID DE HOOGMOED, SLAVERNIJ VAN DE GEEST

GOD heeft ons geschapen en voor elk onderdeel van ons wezen – ons lichaam, ons hart en onze geest – heeft Hij een plan opgevat.

Onze geest maakt het grote verschil uit tussen ons en de dieren, want hij kan niet herleid worden tot het dierlijk instinct. Tussen mens en dier gaapt een kloof. Waarom? Omdat onze geest zich

uit door de taal. Dieren hebben geen taal. Men zal misschien opwerpen dat bijen in staat zijn bepaalde instructies door te geven, waarbij ze rondjes maken vanuit een bepaalde hoek (de richting waarin moet gevlogen worden) en met een bepaalde snelheid (de afstand tussen de bijenkorf en de nectar). Buitengewoon is dat, maar het is geen taal: het is een geheel van signalen.

De vraag naar de oorsprong van taal is trouwens absoluut onoplosbaar. Wie heeft de mens leren spreken? Wanneer? Wat was die eerste taal? Er bestaat geen antwoord, tenzij wat de Bijbel zegt: het is God die de mensen heeft leren spreken.

Het eigene van onze geest is het gesproken of geschreven woord, de taal, en de natuur van onze geest is de capaciteit om de wezens rondom ons te kennen dankzij de activiteit van onze intelligentie. Die intelligentie is in staat om uit de concrete werkelijkheid algemene ideeën te puren. Als ik zeg « huis », dan denk ik onmiddellijk aan een bepaald huis en ieder van jullie denkt aan een ander huis; het woord « huis » groepeerde in onze geesten alle mogelijke huizen omwille van een algemeen karakter dat al die huizen bezitten. Ons intellect stelt ons in staat om door te dringen in de realiteit en ze steeds vollediger te kennen.

Onder de invloed van de duivel werd de mens er na de zondeval echter van overtuigd om het mechanisme van het intellect om te keren. In plaats van een open geest te hebben, gericht op alle dingen van de natuur waarvan God de Schepper is, heeft de mens in zijn hoogmoed ontkend dat alles van de uitwendige wereld komt: hij heeft gedaan alsof hijzelf er in zijn geest de schepper van is, dat hij het centrum en het principe van zijn eigen kennis is. Men noemt dat het *idealisme*, dat nu al sinds bijna twee eeuwen

SATAN, DE GEVALLEN ENGEL :

« Liever heersen in de hel dan dienen in de Hemel » (Milton, *Paradise Lost*).

Schilderij uit 1847 door Alexandre Cabanel (detail).

aan onze universiteiten en hogescholen onderwezen wordt als een aanvaardbare filosofie. Nochtans gaat het om de pure en totale ontkenning van de uitwendige wereld...

Men maakt jullie iets wijs: « Jullie zijn helemaal niet zeker dat al die zaken waarover jullie ideeën hebben, heel die cinema die zich voor jullie ogen afspeelt, dat die

werkelijk *buiten* jullie bestaat. Jullie zijn niet uit jezelf getreden om vast te stellen wat er van aan is. » Absurd, maar helaas gemeengoed geworden! En de gevolgen van die vervorming van onze kennis zijn desastreus.

GODDELOOSHEID

De mens bevindt zich in een wereld die langs alle kanten het bestaan van God uitschreeuwt. Wanneer hij dan toch weigert om die God te eren, maakt hij zich schuldig aan goddeloosheid. Sint-Paulus schrijft in zijn Romeinenbrief: « *Gods toorn daalt neer uit de Hemel over al de goddeloosheid en ongerechtigheid van de mensen, die de waarheid geweld aandoen door ongerechtigheid* » (1, 18). « Geweld aandoen » betekent hier dat zij de waarheid van het bestaan van God, de harmonie van de dingen en het permanent mirakel van de natuur « opsluiten in hun geest »: ze verstoppert het achter dubbel slot om geen eer aan God te moeten brengen.

« *Immers* », zo vervolgt de apostel, « *wat men weten kan over God, kan ook door hén worden gekend; God toch heeft het hun duidelijk gemaakt. Want zijn onzichtbaar Wezen, zijn eeuwige Macht en zijn Godheid zijn van de schepping der wereld af bij enig nadenken uit het geschapene duidelijk te kennen* » (1, 19-20). De aanwezigheid van God doorheen en in het geschapene is verblindend, maar zij hebben Hem niet willen kennen. « *Te verontschuldigen zijn zij dus niet.* »

Deze tekst van Sint-Paulus dateert uit de jaren 40 of 50 n. Chr. Ondertussen zijn tweeduizend jaar van christelijke beschaving verstreken en hebben we te maken met een westerse wereld die nagenoeg in zijn geheel goddeloos is, die ofwel God kent zonder Hem eerbewijzen te brengen, ofwel zelfs zijn bestaan ontkent ondanks het feit dat dit vanzelfsprekend is. Totale aberratie, zegt de apostel.

Wij worden geconfronteerd met het massieve feit van het ongeloof of beter de goddeloosheid en wij moeten de perversiteit daarvan inzien, zodat we er verontwaardigd over zijn. De goddeloosheid bestaat erin te weten dat God bestaat en Hem te misprijzen om een cultus aan zichzelf te wijden : cultus van het ik, cultus van de mens in plaats van eredienst van God.

Maar in die cultus van de mens kan men niet leven zonder dat hij ontaardt. De mens is zo armzalig dat hij onmogelijk kan leven in die hoogmoedige eenzaamheid. Daarom heeft hij zich in de cultus van de vrouw gestort en de vrouw in de fallische cultus van de man ; vandaar kwam het tot de cultus van de koe, de stier, de maan, de zon : de plaag van de afgoderij.

Zo ging het eraan toe in de "achterlijke" samenlevingen van vroeger, want vandaag leven we in een maatschappij die veel meer intellectualistisch is. En in die moderne maatschappij is men er niet voor teruggeschrokken te verspreiden wat eeuwenlang de schadelijke dwaling was van enkele zeldzame individuen : zij die beweerden dat er geen God was en die dan ook door de Kerk, in de gerechtvaardigde verontwaardiging van iedereen, tot de brandstapel veroordeeld werden. Sinds het begin van de wereld is degene die beweert dat er geen God is de *impius*, de *goddeloze*, die in de Psalmen gestigmatiseerd wordt en die het niet verdient in leven gelaten te worden, omdat hij zegt dat er geen God is op het moment waarop God hem beweging, leven en bestaan geeft. Door welk mysterie ademt hij dan en klopt zijn hart ? Door het gedurig ingrijpen van God, anders werd hij gewoon door het niets opgeslokt. Goddeloosheid is werkelijk de tegennatuurlijke zonde bij uitstek.

ATHEÏSME

De atheïst stelt dat er geen God is. Uiteraard is hij niet in staat dat te bewijzen, want het bewijs van een negatief feit bestaat niet. Hij is dus verplicht om "wetenschappelijk" te worden : waar wij in bewondering staan voor een mirakel, legt hij het mechanisme ervan uit en wendt voor dat die verklaring volstaat. Maar ze volstaat helemaal niet !

Een voorbeeld ter verduidelijking. Vroeger dacht men dat de beweging van de hemellichamen dankzij engelen gebeurde ; die zorgden ervoor dat de zon en de maan hun onafgebroken loop rond de aarde volbrachten. Men kende het mechanisme nog niet. Toen dat mechanisme beter begrepen werd, zag men wel in dat het niet om engelen ging, maar het bleef een mirakel dat de maan altijd met dezelfde snelheid en op dezelfde afstand rond de aarde draait. Toen kwam de wet van Newton over de aantrekking van de lichamen, die de verklaring van het fenomeen gaf. De Engelsman was echter diepgelovig ; hij zag in dat hij het toeval verving door een wiskundige formule, maar dat die formule het bestaan zelf van de beweging, van die bijzondere kracht, niet verklaarde. In zijn eerste, stoutmoedige boek verontschuldigde hij zich daarom bij zijn lezers omdat hij een "dwaze" term tussenbeide liet komen : de *aantrekking* tussen de aarde en de maan, alsof beide hemellichamen een soort van liefde voor elkaar hadden.

Niemand spotte echter en de term werd algemeen aanvaard. Het mechanisme was verklaard, maar niet het diepste mysterie ervan : wie heeft ervoor gezorgd dat die aantrekking er is, dat wij op aarde de maan in haar verschillende gedaanten kunnen zien en bewonderen ?

Zo moeten de atheïsten zonder ophouden alle tot op vandaag onopgelost gebleven kwesties proberen op te lossen door puur mechanische krachten in te roepen, om te kunnen blijven beweren dat er geen scheppende God is. Maar wij werpen hen voor de voeten : waar komt die mechanische kracht vandaan, wie zit er achter ?

De ultieme oplossing tegen het atheïsme is volgens mij het *existentialisme*. Zelfs als de atheïsten ons uitleggen dat het allemaal om mechanische bewegingen gaat, dan blijft toch het probleem overeind van hun *bestaan* : hoe komt het dat die bewegingen bestaan ? Vermits de lichamen niet uit zichzelf bestaan, moeten zij op een bepaald ogenblik tot stand gebracht zijn door een wezen aan wie het "zijn" per definitie toebehoort : Hij die zich in de Sinaï gedefinieerd heeft als IK BEN.

Het atheïsme is een absoluut onwettige belediging van God. Tegen een atheïst zouden wij moeten zeggen : « U beledigt God, u doet alsof Hij niet bestaat, u die slechts stof bent en een schepsel van God. Ik daag u uit om uw atheïsme wetenschappelijk te verklaren. » Hij zal dan zeggen : « We hebben geen God nodig ! » – « Ik weet in elk geval dat u alleen maar spreekt om Hem te beledigen en dat u de ademhaling, het leven en de intelligentie die u van Hem gekregen hebt enkel gebruikt om muren tegen Hem op te trekken, muren van papier ! »

AGNOSTICISME

Het agnosticisme is veel subtieler omdat het de indruk wekt geen aanval op God te zijn. Het is de filosofie van Immanuel Kant die de grote vijand is van het christelijk denken. Die filosofie is zo moeilijk en subtiel dat de meeste mensen er niets van begrijpen, maar er wel een blijvend scepticisme aan overhouden ten gevolge van een valse kennisleer : men kan de dingen van de natuur wel kennen, men ziet hun ordening, hun finaliteit en hun oorzakelijkheid, maar onze geest is niet in staat om over te gaan van het zichtbare naar het onzichtbare. Ja, ik weet dat er in de wereld niets bestaat zonder dat er een oorzaak voor is, dat er geen horloge kan zijn zonder horlogemaker en dat het uurwerk van de wereld dus een Uurwerkmaker veronderstelt. Stop, zegt Kant : wat die Uurwerkmaker betreft, ga je de grenzen van je kennis te buiten ; we hebben een zekere greep op de zintuiglijke werkelijkheid, maar daarbuiten gelden onze principes niet meer. Onze intelligentie heeft niet de mogelijkheid om te affirmeren dat er buiten het universum iets bestaat.

Die theorie kan nochtans weerlegd worden. Als we zeggen dat een uurwerk kan verklaard worden door de uurwerkmaker, dan wil dat niet zeggen dat de uurwerkmaker zich binnen de grenzen van het uurwerk bevindt : hij bevindt zich daarbuiten. Er is

een denker nodig geweest om het systeem van een horloge uit te vinden. In het voorwerp is iets aanwezig dat de onbetwifelbare getuige is van de handeling van de vervaardiger. En dus is de God die ik zoek niet ergens voorbij het zintuiglijk universum, hij is daar waar hij handelt, zoals de H. Thomas van Aquino zegt. Ik zie zijn handen niet, maar ik zie wel de materie die volop gevormd wordt in zijn handen. God is *in* het universum en de idee van een begrenzing van het zintuiglijk universum is pure inbeelding.

Het kantisme is de grote ziekte van het hedendaagse menselijk denken, omdat het ons ertoe aanzet te doen alsof God niet bestaat.

ONVERSCHILLIGHEID

Naar mijn mening is onverschilligheid een nog grotere misdaad, omdat zij er op neerkomt te zeggen: misschien bestaat God, misschien bestaat Hij niet; ik geloof dat Hij bestaat, maar anderen geloven dat Hij niet bestaat; en vermits we dus niet akkoord gaan, zetten we bij ons denken hierover een vraagteken dat de twijfel uitdrukt. « Mij persoonlijk lijkt het dat God bestaat » maakt van God echter een onzekere realiteit. In de moderne woordenboeken wordt gesproken over alle zaken van het universum, van de maan tot de elektriciteit, maar het woord “*God*” krijgt nauwelijks aandacht. Men is dus zeker van het bestaan van een boom of een vogel, maar naast het woord “*God*” plaatst men een vraagteken... Wat een dwaasheid!

We stoten hier op het *liberalisme*, dat ons laat zien hoezeer het venijn van de goddeloosheid doorgedrongen is in onze christelijke maatschappij. Het liberalisme – of het nu katholiek, protestants of van nog een andere aard is – is een manier om zich te ontdoen van het gezag van God door te zeggen: ik geloof wel dat Hij bestaat, maar ik kan geen ruzie beginnen maken met iemand naast mij die niet in God gelooft. Het resultaat is een maatschappij waarin gelovigen en Godloochenars vreedzaam naast elkaar leven. Zo is de mensheid vandaag ontrouw geworden aan een universele plicht die onmisbaar is voor de

SINT-PAULUS OP DE AREOPAAG :

« Mannen van Athene, overal bespeur ik dat gij buitengewoon godsdienstig zijt » (Hd 17, 22).

Schilderij uit 1515 door Rafaël.

redding van de mens: God bestaat en iedereen is Hem gehoorzaamheid verschuldigd als men niet het voorwerp wil worden van zijn vervloeking.

Het is alsof je zou binnengaan in een huis en zou doen alsof de heer des huizes, die in zijn bureau aan het werk is, niet bestaat! Je gaat hem niet groeten, je begint op zijn piano te spelen zonder hem iets te vragen. Je wil helemaal niets met hem te maken hebben, hij interesseert je niet. Tot hij uit zijn bureau komt en zegt: « *Meneer, u bent hier in mijn huis, ga alstublieft onmiddellijk naar buiten!* » God is het hoogste gezag. Ik heb niet graag dat men spreekt over de rechten van God over de maatschappij, want Hij heeft geen *rechten*: de huisvader heeft geen rechten ten opzichte van zijn vrouw of zijn kinderen, hij is het gezag, hij is de bron van het recht.

Het atheïsme is een gewelddadig iets, het verslindt onze samenleving en onze Kerk staat er schijnbaar machteloos tegenover. Men discussieert met de goddelozen alsof het normale mensen zijn. Neen, men kan niet met hen in discussie gaan want het zijn geen normale mensen: in de ogen van God zijn het monsters!

DE VERERENDE VROOMHEID

De vroomheid is de deugd die het tegendeel is van de goddeloosheid. Het is de verering van de Waarheid, een Waarheid die zich laat kennen en die het waard is aanbeden te worden.

HET GELOOF IN EEN SCHEPPER

In de catechismussen van vroeger zei men ons dat alle volkeren altijd in het bestaan van God geloofd hadden. Op het einde van de 19de eeuw ontkenden sommigen dat echter: de primitieve volkeren zouden onwetende wilden geweest zijn. Pater Alexandre Le Roy (1854-1938), die kan gelden als de eerste socioloog onder de missionarissen, getuigde echter van het tegendeel. Hij was de eerste die een wetenschappelijke studie ondernam van pygmeeënstammen in

Centraal-Afrika, die de reputatie hadden geen enkele metafysische kennis te bezitten en geen enkel idee van een opperste God. Le Roy begon met de inboorlingen voor zich te winnen en lang genoeg in hun midden te leven. Daarop ontdekte hij dat zij een hele schat aan tradities bezaten die ze verborgen hielden voor de blanken. Bij de initiatieritus werd de opgroeiende jongeren op het hart gedrukt dat zij het geheim moesten bewaren en ze zwegen daarom tegenover alle missionarissen die passeerden om het geloof te prediken.

Omdat pater Le Roy hun vertrouwen had gewonnen, vertrouwden zij hem hun schat toe: zij hadden heel wat godheden, maar helemaal bovenaan stond een beschermend Opperwezen met de naam “*Vader*”. De missionaris publiceerde er een boek

over dat veel stof deed opwaaien, maar ook veel tegenkating kreeg van geboorneerde sociologen als Emile Durkheim : « *Onmogelijk !* »

We mogen aannemen dat alle volkeren God gekend hebben. Onder hen zijn er altijd individuen geweest die op een fanatieke manier zijn bestaan ontkenden en die wegens hun ongelovigheid gedood werden als gevaarlijke dieren. Maar de grote meerderheid bracht dat Opperwezen een cultus. Het waren het schaamtegevoelen en de goedheid, de twee deugden die leidden tot nederigheid en oprechtheid, die aan de basis lagen van de eredienst tot de goden, die boven de stervelingen staan en van wie de mensen de wetten krijgen die de zeden verzachten.

Vergeeten we niet dat Sint-Paulus in zijn rede op de Areopaag tot de Grieken zegt : « *Mannen van Athene, overal bespeur ik dat gij buitengewoon godsdienstig zijt* » (Hd 17, 22). Meestal interpreteert men die woorden als een vorm van ironie vanwege de apostel, als zou hij de spot drijven met hun vele godenbeelden. Maar dat is het helemaal niet. Wie de Griekse beschaving door en door kent, kan alleen maar getroffen worden door hun groot religieus gevoel. Zij hadden respect voor hun goden, die hen ondanks hun menselijke trekjes hoe dan ook overtroffen, tot wie zij baden en van wie zij de wil aanvaardden.

De Joden waren zich bewust van het grote principe van ons bestaan, namelijk de schepping van het heelal door God. Om het met een sprekende uitdrukking te zeggen : Hij haalde de wereld *uit het niets*. De Grieken in hun intellectualisme hadden dat concept niet ; ze dachten dat de materie een eeuwige realiteit was en dat een opperste godheid – een *demiurg*, letterlijk een bouwer of ambachtsman – daar vorm aan gegeven had. Onder de invloed van de H. Geest gingen de Joden ervan uit dat zij als volk door Jahweh geschapen waren uit het niets ; zij waren slechts verspreide individuen waaruit Hij een volk gemaakt had. Toen zij in ballingschap waren in Babylonië en in contact kwamen met het polytheïsme en al de verschillende religies, beseften zij dat er tussen hen en de anderen een groot verschil bestond : de anderen maakten voor zichzelf goden om de verschijnselen in de wereld te verklaren, terwijl hun God de Schepper van de wereld was, die zonder Hem niet zou bestaan.

Het begrip schepping is absoluut fundamenteel in onze westerse metafysica. De werken van de Schep-per bewijzen zijn bestaan en zijn volmaaktheid en weerleggen het atheïsme, door Sint-Paulus voor eens en voor altijd veroordeeld als goddeloosheid. De Kerk heeft dat altijd zo voorgehouden tot aan het Eerste Vaticaans Concilie in 1870. Toen verklaarden de concilievaders dat het atheïsme goddeloos is omdat elke mens voldoende heeft aan zijn elementair verstand om, bij de aanschouwing van het heelal waarin hij leeft, te besluiten tot het bestaan van God. Die God is Meester van alles, ook van onze eigen ziel die op een welbepaalde dag door Hem geschapen is in een welbepaald lichaam.

Toen ik een jonge leerling was bij de broeders van de Christelijke scholen, zei een van hen me : « *De*

atheïsten geloven niet in God omdat dat hen hindert in hun kwalijke praktijken. » Toch moeten we opmerken dat veel goddelozen hun uiterste best doen om ons te doen geloven dat hun leven vlekkeloos verloopt. We zouden hen moeten zeggen : « *Als jullie niet geloven in God en er toch een zuivere moraal op na houden, trouw zijn aan jullie echtgenote enzovoort, proficiat dan ! Want als er toch geen God is, dan begrijp ik niet dat jullie zich heel je leven lang onderwerpen aan een wet – die waarvandaan komt ?* » – « *Van mijn geweten !* » – « *Is jullie geweten dan een geestelijke kracht, een absolute en soevereine macht die jullie bestuurt ? Is het jullie God ?* » Voor een atheïst kan er geen geweten bestaan. Wie zou dat geweten geschapen hebben ? Wie houdt het intact ?

Iemand die zich atheïstisch noemt, kan misschien wel zuivere zeden hebben omdat de menselijke hoogmoed ertoe in staat is iemand een heldhaftige handelwijze te dicteren. Maar wanneer zo'n persoon het nodige gezag verwerft om in heel het land scholen te openen waar gezegd wordt dat God niet bestaat, dan zullen we vaststellen welke ravage hij in de gewetens aanricht. Het resultaat zal een troep dieren zijn die zich in alle mogelijke vormen van ontaarding stort. Vermits er geen God is, mag ik stelen, bedriegen, misbruiken, doden... De realiteit van vandaag spreekt boekdelen !

Merkwaardig genoeg is de vrijmetselarij, waarvan men toch zou verwachten dat zij rabiaat atheïstisch is, verdeeld over de kwestie van het bestaan van God. De Grootloge van Frankrijk, opgericht in 1738, gelooft in God als Architect van het heelal. Maar in 1773 scheurden een aantal loges zich af om het Grootoosten van Frankrijk te stichten, waarvan de leden beweren dat er geen God is. De radicale vrijmetselaars zeggen ons dat God niet bestaat en de liberale vrijmetselaars behouden God, op voorwaarde dat Hij geen enkel contact heeft met het universum : « *Ja zeker, God is misschien verantwoordelijk voor het bestaan van het heelal, maar in elk geval zien wij Hem niet bezig, Hij heeft geen plaats in het universum !* » Dat komt neer op het afhakken van de godsdienst aan zijn wortels.

INTELLECT EN HART

Vanaf het ogenblik dat we zeker zijn van het bestaan van God én van de kennis van God door zijn eigen Woord, begint voor ons een belangrijk werk : we moeten dat Woord uitwerken om het goed te begrijpen en er intiem vertrouwd mee te worden. Ik probeer dit kort uit te leggen op basis van het bewonderenswaardige onderricht van Sint-Thomas van Aquino.

Sint-Thomas zegt dat er een zeer groot verschil bestaat tussen de intelligentie en het hart. Wanneer wij de dingen kennen, eigenen wij ze ons in zekere zin toe. Die wekker bv. is een voorwerp buiten mij ; ik bekijk hem, doe hem open, ik doorgrond het mechanisme ervan en tenslotte zeg ik : ik weet hoe die wekker werkt, ik heb het schema ervan in mijn hoofd. De H. Thomas stelt dat elke vorm van kennis het toe-eigenen is van de uiterlijke dingen die ik tot de mijne maak. Maar mijn geest is beperkt en datgene wat te complex is, wat mijn capaciteit te boven

DE MYSTIEKE KUS.

« In de kus die de Maagd Maria aan haar Zoon geeft, ligt zeker al de tederheid van een moeder voor haar kind. Maar er is meer : het is de ontmoeting tussen een God, zoon van God, met zijn goddelijke Moeder die Hem zijn kus vraagt, volgens het eerste vers van het Hooglied : “Drenk mij met de kussen van uw mond, want uw liefde is zoeter dan wijn” » (broeder Bruno).

Schilderij uit ca. 1510 door Quinten Metsys.

gaat, ontsnapt me. Onze ogen zijn groter dan onze intellectuele maag en daarom kunnen wij slechts absorberen wat wij kunnen opslaan. Als iets te complex is, ontsnapt het ons en kunnen wij het niet verklaren.

Kennen is dus ideeën hebben, « *des idées claires et distinctes* » (Descartes), maar vanaf een bepaald moment zien wij in dat de werkelijkheid veel ingewikkelder is. En dan moeten wij een keuze maken : aanvaard ik als waar slechts datgene wat ik begrijp, volgens het dwaze beginsel : « Alles wat rationeel is, is reëel ; alles wat niet rationeel is, bestaat niet »? Nemen we bv. het instinct. Ik weet niet wat dat is, dus het bestaat niet. Jawel, het bestaat wel ! Omdat onze geest geen zaken kan bevatten die hem overstijgen, dringt zich een keuze op : ofwel weiger en ontken ik ze om mezelf als alwetend te kunnen beschouwen, ofwel stel ik me nederig op door te erkennen dat ik eigenlijk niet veel weet, dat ik uiteindelijk niets weet ; zoals Socrates zei : « *Wat ik het best weet, is dat ik niets weet.* »

Als het gaat om één God in drie Personen, wie begrijpt dat ? Ik begrijp het niet, maar Hij heeft het gezegd, Hij heeft een zeer menselijke taal gesproken met als gevolg dat de Kerk er een duidelijke dogmatische definitie van gegeven heeft... die echter absoluut ontoegankelijk is voor onze beperkte intelligentie. Er zijn drie Personen die slechts één God vormen. Ik kan dan in mijn hoogmoed verklaren dat alles wat ik niet begrijp niet bestaat. Of ik kan, in de lijn van de H. Thomas van Aquino, proberen *om meer hart dan verstand te hebben*.

Ons hart, zegt de *doctor angelicus*, onze capaciteit om lief te hebben, is het tegenovergestelde van ons intellect. Ons intellect bekijkt een voorwerp en registreert het in zijn geest, in zijn geheugen ; daarna interesseert het voorwerp ons niet meer. Ik zie een roman liggen, ik lees hem helemaal uit tot in de vroege uurtjes en daarna leg ik hem voorgoed weg ; ik heb hem geabsorbeerd, hij interesseert me niet meer.

Ons hart gaat helemaal anders te werk. Het haast zich naar zijn voorwerp toe in een soort van extase. Wanneer ik van iemand hou, herleid ik hem of haar niet tot lichaamseigenschappen of karaktertrekken om na registratie daarvan te zeggen : het is in orde, ik weet nu hoe zwaar je weegt enz., je mag beschikken. Neen, men mag me over die persoon alles zeggen wat men wil, dat zal die persoon zelf niet vervangen. Mijn hart houdt van het concrete wezen vóór mij en het houdt er des te meer van omdat dit wezen rijker is dan ik het zou kunnen definiëren. Er is een mysterie in dat wezen dat maakt dat ik er voortdurend op uit ben het beter te leren kennen, in het besef dat ik het nooit zodanig zal kennen dat mijn hart er door voldaan is.

Laten we dat nu toepassen op onze theologie. De modernisten van vandaag loochenen de Hemelvaart omdat ze die niet begrijpen. En vervolgens zeggen ze dat het mysterie van de Verlossing voor de moderne mens onbegrijpelijk is, dus ontkennen ze dat ook. Zo sneuvelen één na één alle mysteries van onze godsdienst. Ik van mijn kant begrijp het ook niet allemaal, het overstijgt me, maar ik ontken niets, ik zeg niet dat de Kerk ons vroeger van alles

wijsmaakte. Want mijn hart bemint en als ik iets niet begrijp, zegt mijn hart me : het is nochtans zo prachtig en zo heerlijk om te overwegen !

Als we echt een hart hebben, als de genade van God ons verlicht, dan spreekt die gedachte van drie Personen in één God ons sterk aan. We doen niet zoals de jonge Charles de Foucauld, die geblaseerd was en zei : « Dat drie één zijn, is absurd ! » En hij verloor het geloof. Als we de schroom en de goedheid beoefenen – en dat voert ons terug naar de eerste twee delen van deze studie – dan springt ons hart op : we houden van die drie Personen, we bidden tot hen. Uit liefde zoeken we contact met dat opperste Wezen, met God, met de drie Personen, zonder te begrijpen – maar het is niet erg dat we het niet begrijpen ! Ik hou van God zoals ik hou van de jonge vrouw die ik graag zou huwen en die ik ook niet begrijp in al haar reflexen ; er is in haar een soort geheim dat ik niet ten volle kan doorgronden, maar dat me juist erg bevalt. Ik wil niet alles weten van wat ze is en wat ze denkt. Ik hou van haar in dat geheim zelf.

Ik zeg tot mezelf : die drie Personen die één enkele God vormen, dat is om echt van te houden. Mijn hart loopt vooruit terwijl mijn intelligentie ter plaatse trappelt. Dan draait mijn hart zich om en zegt : vooruit, zou je niet wat beginnen zoeken ? Daarop gaat mijn intellect onder druk van mijn hart op zoektocht en spreekt tot zichzelf : God heeft gezegd dat Hij drie Personen is, de Kerk heeft dat bevestigd, maar Christus heeft dat niet op zo'n droge manier uitgedrukt ; Hij heeft gezegd dat Hij een Vader in de Hemel had en dat Hij de Zoon was.

Ik denk dan aan de dingen die me vertrouwd zijn : mijn vader, het feit dat ik zijn zoon ben ; ik weet heel goed wat een vader en een zoon zijn. Ik ga over tot wat men actieve contemplatie noemt : ik zoek in mijn intelligentie alle ervaringen die ik ooit had van vaderschap en zoon zijn. En mijn hart zegt : in God moet het ongeveer hetzelfde zijn. Wat er zo gebeurt, is dat God mij de genade schenkt om via de weg van het hart binnen te treden in het hemels licht en er zin in te krijgen om God te kennen. Mijn intelligentie protesteert niet, maar zegt : het is echt schitterend ! Ik wil nog meer voorbeelden zien en vernemen om alles beter te begrijpen ! Uiteindelijk zal ik werkelijk beginnen beseffen wat het betekent dat God mijn Vader is, dat Jezus mijn broeder is, dat de H. Geest de Liefde is die in mij brandt...

Helemaal op het einde wil ik nog slechts één ding : sterven om Hem te zien van aangezicht tot Aangezicht. Wat betekent dat juist ? Het is de mystieke kus. De kus is een liefdesvereniging die vol verlangen is om elkaar te kennen, om nog slechts één te zijn. Ik hou zoveel van God dat ik Hem ten diepste wil kennen. De theologen die stellen dat de gelukzaligheid in de Hemel die van een geest zal zijn die God aanschouwt, schieten hopeloos tekort. Ik zeg : het zal een liefde zijn die de vereniging van de harten verzekert in de vorm van een aanblik van aangezicht tot Aangezicht, waarin de Geest van God tot in onze geest zal doordringen. Dat zal onze eeuwige zaligheid zijn !

abbé Georges de Nantes, Pinksteren 1992.

CONQUISTADORES

HET WARE VERHAAL VAN DE VEROVERING VAN MEXICO

In nauwelijks vijftig jaar tijd slaagde Spanje er in om Midden- en Zuid-Amerika – met uitzondering van de Portugese kolonie Brazilië – te ontdekken, te doorkruisen en er een reusachtig rijk van te maken. De eer daarvoor komt toe aan de “veroveraars”, de *conquistadores*. De moderne geschiedschrijvers veroordelen hen « voor hun wreedheid en uitbuiting, als mannen die de oude beschavingen van Azteken en Inca’s decimeerden en afschuwelijke gruwelijkheden uitvoerden in hun zoektocht naar goud en roem ». Wij willen aantonen dat die negatieve voorstelling de waarheid geweld aandoet en baseren ons daarvoor op de meest recente wetenschappelijke studie die over het onderwerp verschenen is: *CONQUISTADORES. A NEW HISTORY* door Fernando Cervantes (uitg. Allen Lane, 2020 ; 491 pp.).

MISSIE EN KOLONISATIE

IN tegenstelling tot de gangbare opinie betekende de 16de eeuw niet het einde van de vruchtbaarheid en het dynamisme van de middeleeuwen. Integendeel, de bovennatuurlijke vurigheid van de christenheid vertaalde zich toen in een groot elan van verovering van de wereld dat we kunnen samenvatten in twee begrippen: *missie*, dat wil zeggen geestelijke verovering, en *kolonisatie* of verovering op aards vlak. Beide waren onafscheidelijk van elkaar; het ene ondersteunde het andere.

Verovering met welk doel? In functie van een totalitair imperialisme? Helemaal niet: *verovering voor Christus*, volgens de opdracht die

de Heer aan zijn apostelen gaf: « *Gaat dus heen, onderwijst alle volkeren en doopt ze in de naam van de Vader en de Zoon en de H. Geest.* » Hetzelfde elan dat heiligen als Ignatius van Loyola en Teresia van Avila naar de hoogten van de spirituele ervaring voert, drijft een hele reeks waarachtige helden de land- en zeewegen op om heel de mensheid de heilsboodschap te brengen.

Waarom worden de *conquistadores* dan zo vaak in een slecht daglicht geplaatst? Dat komt door het protestantisme, dat precies in dezelfde tijdsperiode gestalte kreeg. Anders dan ons in de geschiedenis-handboeken wordt wijsgemaakt, betekenden de leer-

DE LANDING VAN CORTÉS IN MEXICO IN 1519.
16de-eeuws manuscript bewaard in de British Library (Londen).

stellingen van Luther, Calvijn enz. voor de christenheid geen vooruitgang, maar *stagnatie* en *achteruitgang*. In plaats van de soevereiniteit van Christus over een samenleving die helemaal doordrongen was van het Evangelie, kwamen laag-bij-de-grondse drijfveren: materialisme, economisch profijt, eigenbelang. Bij de protestanten is geen sprake van een missionaire bezieling: het is dwaasheid de andere schapen ver weg te willen opzoeken, want ofwel zijn ze voorbestemd tot de hel, ofwel zorgt Christus zelf wel voor het openen van de schaapsstal voor wie Hij wil.

De protestanten, die zich op zichzelf terugplooiden, konden echter de katholieke bekeringsijver niet verdragen. Vandaar tegenwerking,

ondermijning en laster. Het edele streven van Spanje en Portugal, de twee enige landen die in de 16de eeuw dankzij de Inquisitie gespaard bleven van het protestantse virus, werd verdacht gemaakt en neergehaald. En ondertussen maakte het Engeland van Elisabeth I zich klaar om op zijn beurt aan de verovering van de wereld te beginnen, maar voor de triomf van het mercantilisme en om het werk van de katholieke missionarissen en kolonisten te dwarsbomen en te vernietigen.

Het is onmogelijk om binnen het bestek van dit artikel over alle Spaanse *conquistadores* te spreken. We beperken ons daarom tot de beroemdste onder

hen : Cortés, de veroveraar van Mexico. Het relaas van zijn leven en zijn daden dat de Mexicaanse geschiedschrijver Fernando Cervantes brengt, wordt gekenmerkt door iets wat we in onze dolgedraaide moderne wereld helemaal uit het oog verloren zijn : respect voor het historisch kader. « *We mogen de complexe rijkdom van de wereld van de conquistadores niet herleiden tot een karikatuur* », schrijft hij. « *Hun wereld was niet de wrede, achterlijke, obscurantistische en onverdraagzame wereld die mythen en legenden ervan gemaakt hebben, maar de laatmiddeleeuwse kruisvaarderswereld die getuige was van de verwijdering van de laatste restanten van de moslimoverheersing in continentaal Europa* » (p. XVII). Het is omdat wij niet meer de moeite doen om ons te verplaatsen in de mentaliteit van de Spaanse veroveraars dat wij hen niet meer begrijpen : « *Geloof en roem gingen voor hen hand in hand en ze legden zich toe op vormen van politieke organisatie waarin elke scheiding tussen tijdelijke en geestelijke aangelegenheden als absurd werd beschouwd [...] Hun verhaal kan enkel naar waarde worden geschat als wij open staan voor een culturele wereld die ons misschien heel vreemd kan toeschijnen, maar die uiteindelijk even menselijk en even feilbaar was als die van onszelf* » (p. XVIII).

WIE WAS HERNÁN CORTÉS ?

De grootste van de Spaanse veroveraars werd geboren in 1485 in Medellín, een stadje in Extremadura, waar de geest van de Reconquista – de christelijke herovering van Spanje op de Moren – nog bijzonder levendig was. Van zijn vader erfde hij wilskracht, eerbeseft en een diep geloof. Hij studeerde rechten aan de universiteit van Salamanca, wat van hem een gecultiveerd man maakte gehecht aan wet en orde. Van jongs af droomde hij ervan om in de voetsporen van Columbus naar de Nieuwe Wereld te trekken om er « *dappere daden te stellen voor God en voor de Koning* ». Die koning was Carlos I, die in 1519 keizer van het Heilig Roomse Rijk zou worden als Karel V.

Díaz del Castillo, de biograaf van Cortés, onderstreept zijn vroomheid : « *Elke ochtend zei hij zijn gebeden in een getijdenboek en woonde hij devoot de mis bij. Zijn voorkeurspatroon was de Maagd Maria, wat voor elke goede christen het geval zou moeten zijn ; hij beschouwde haar als zijn beste voorspreekster.* » Ongetwijfeld is hij vaak op bedevaart gegaan naar het beroemde klooster van Guadalupe bij Cáceres, waar Onze-Lieve-Vrouw als beschermster van de *Hispanidad* vereerd wordt.

Als avonturier reist hij naar Hispaniola, het eiland dat Columbus in 1492 ontdekte, en neemt er deel aan militaire expeditieën onder het bevel van de gouverneur van Cuba, Diego Velázquez. Die merkt al snel de intelligentie en daadkracht van Cortés op en stelt hem aan tot zijn privésecretaris. Wanneer enkele jaren later het plan wordt opgevat

om het gebied ten westen van Cuba te exploreren, vertrouwt Velázquez de leiding van de expeditie toe aan Cortés. Naar de Castiliaan uit Extremadura kijkt iedereen op ; hij heeft een natuurlijk gezag waarnaar iedereen zich schikt. Met hem zal er nooit sprake zijn van rebellie, hij is de onbetwiste leider die door zijn manschappen op handen gedragen wordt.

Het opzet van de gouverneur is bescheiden : een verkenningstocht om goud en slaven te zoeken. De 34-jarige Cortés ziet het veel grootser, want in de lijn van Columbus is hij ervan overtuigd dat China vlakbij ligt en via een westelijke route kan bereikt worden. Hij formeert een indrukwekkend eskader van elf schepen en 530 man. Zijn staf bestaat uit veteranen van vorige ontdekkingstochten en een aalmoezenier, pater Olmedo, reist mee. Op de vlag van Cortés prijkt een groot kruis met de woorden *IN HOC SIGNO VINCES*, het devies van Constantijn de Grote : het is werkelijk een kruistocht die hij aanvat. Er ontstaat wrijving tussen Velázquez en zijn ondergeschikte, met het gevolg dat de gouverneur hem op het laatste nippertje het bevel geeft de expeditie af te gelasten. Maar Cortés is niet meer te houden en zeilt midden in de nacht uit met zijn armada voor de onderneming van zijn leven : de verovering van Mexico.

IN HET LAND VAN DE MAYA'S

In februari 1519 bereikt de expeditie het eiland Cozumel tegenover Yucatan en ontmoet er de eerste Maya-inboorlingen. Cortés heeft een duidelijke politiek : tegenover de indianen begint hij altijd met een vredesaanbod, met het oog op goede betrekkingen. Aan zijn soldaten verbiedt hij ten strengste elke vorm van onrechtvaardigheid ; zo wordt een Spanjaard die op een dag een kip steelt zwaar gestraft. Maar hij gaat verder dan het streven naar verstandhouding, want hij probeert het stamhoofd, de *cacique*, ervan te overtuigen de afgodsbeelden te vernietigen. De Spanjaard wil niet alleen nieuwe gebieden veroveren, hij wil ook de indianen bekeren.

Daarbij gaat hij niet via omwegen te werk. Met behulp van een tolk (een landgenoot die acht jaar de gevangene van de Maya's geweest is) legt hij aan de autochtone leiders uit wat de katholieke godsdienst is, die zij dienen te aanvaarden als ze niet naar de hel willen gaan. Daarop geeft hij enkele mannen de opdracht om de afgodsbeelden boven op de piramide van Cozumel naar beneden te gooien ; in de plaats komen een altaar, een groot kruis en een beeltenis van de H. Maagd.

Wat was de reactie van de heidenen ? We weten dat Cortés, toen hij enkele weken later naar het eiland terugkeerde, constateerde dat de christelijke symbolen nog op hun plaats stonden en zelfs geëerd werden. Veel historici zijn sceptisch over dit getuigenis, maar « dit was slechts het eerste van veel incidenten waarbij Spaanse veroveraars heidense idolen vernietigden en vervingen door christelijke

De Duitse schilder Christophe Weiditz schetste in 1528, acht jaar na de verovering van Mexico, een portret van Cortés dat waarschijnlijk het meest natuurgetrouwe is dat we van hem bezitten.

beelden zonder dat er schijnbaar sprake was van enige oppositie » (Cervantes p. 123). De Spanjaarden waren daar zelfs niet verwonderd over: ze waren ervan overtuigd dat « van zodra de christelijke boodschap aan de indianen zou verkondigd zijn, dezen hun dwaling onmiddellijk zouden inzien. [...] Dat ze mensen waren, daarover bestond geen twijfel; daarom kon er ook niet getwijfeld worden aan hun ingeboren ontvankelijkheid voor de goddelijke genade » (p. 124).

Voor de 16de-eeuwse Europeanen hadden de inboorlingen een *anima naturaliter christiana*, "een van nature uit christelijke ziel". Het volstond hen de waarheid voor te houden opdat ze die ook zouden herkennen. De echte vijand waren de heidense priesters, die werktuigen van de duivel waren en met opzet de geesten vertroebelden om ze te kunnen domineren.

Cortés zeilt rond het schiereiland Yucatan en bereikt in maart de plaats Potonchan, waar de inboorlingen vijandig reageren en hem aanvallen, maar voor de aan land gebrachte kanonnen al snel op de vlucht slaan. Enkele dagen later zijn het de Spaanse paarden, totaal onbekend aan de indianen, die een nieuwe aanval in de kiem smoren. De *cacique* capituleert en biedt Cortés niet alleen gouden voorwerpen aan, maar ook twintig vrouwen, die door de Spaanse aalmoezenier gedoopt worden en christelijke namen krijgen. Een van hen is de intelligente Malinali, die doña Marina wordt en van uitzonderlijk belang zal blijken voor de veroveraars: ze spreekt Maya en Nahuatl, de algemene omgangstaal van Centraal-Amerika, en beheerst snel het Castiliaans. Haar loyauteit aan de zaak van Cortés, van wie zij de geliefde wordt (want de veroveraar was geen heilige), zal nooit wankelen.

De Spanjaarden vervolgen hun route langs de kust en gaan aan land op 22 april. Ze komen aan in een stad van het volk van de Totonaken, die hen goed ontvangen. Het is Pasen; Cortés laat een altaar plaatsen waarop zijn aalmoezenier een plechtige mis opdraagt. Enkele dagen later laat de bevelhebber de afgodsbeelden vernietigen, wat de autochtonen zeer verontrust. Maar Cortés stelt hen op hun gemak: « *Omdat jullie je goden hebben verloren en bedroefd zijn, zal ik een grote Dame bij jullie achterlaten die jullie bemiddelaarster zal zijn.* » En hij laat in de van bloed gezuiverde piramidetempel een beeld van Onze-Lieve-Vrouw plaatsen.

Net op dat ogenblik arriveert een indiaanse hoogwaardigheidsbekleder, gezonden door niemand

DE ROUTE VAN DE VEROVERAARS VAN DE KUST NAAR TENOCHTITLAN (maart-november 1519)

minder dan Moctezuma, de keizer van de Azteken, die op de hoogte gebracht is van de landing van de vreemde indringers.

DE DWINGELANDIJ VAN DE AZTEKEN

De Mexica, zoals ze zichzelf noemden, verschenen pas betrekkelijk laat op het hoogland van Midden-Mexico en zij beschouwden zichzelf dan ook slechts als de erfgenamen van de grote beschavingen die aan hen waren voorafgegaan. Hun oorsprong is bescheiden: wanneer zij na hun lange zwerftochten in het begin van de 14de eeuw een vestigingsplaats zoeken, wijzen hun machtige burens hen enkele drassige eilandjes toe in de lagune van het grote Texcocomeer. De Azteekse hoofdgod Huitzilopochtli, de verschrikkelijke oorlogsgod die mensenoffers eist, belooft hen via zijn priesters echter een grote toekomst, gesymboliseerd door een teken bij de lagune: een arend die zittend op een cactus een slang verscheurt. Daar stichten zij hun hoofdstad, Tenochtitlan, het latere Mexico-stad.

Hun onstuitbare opgang voltrekt zich in minder dan tweehonderd jaar. De militaristische Azteken – de Spartanen van Centraal-Amerika – onderwerpen de een na de ander de verschillende stammen en stadstaten op het hoogland tot enkel nog Texcoco en Tlacopan overblijven. Met die steden sluiten zij een “Triple Alliantie”, een driehoofdige liga, die na verloop van tijd evolueert naar een statenbond onder Azteeks oppergezag. Belasting en handel brengen een eindeloze stroom van producten uit alle streken naar het op heipalen in de moerassen gebouwde Tenochtitlan, het Venetië van de Nieuwe Wereld, waar midden in de stad de grote piramide-tempel van Huitzilopochtli verrijst, die in 1484 ingehuldigd wordt met het offeren van de uitgesneden harten van duizenden krijgsgevangenen.

De heerschappij van de Azteken is gebaseerd op dwang, geweld en bloed. Hun juk weegt zwaar op alle onderworpen stadstaten. Met zijn beperkte troepenmacht had Cortés nooit de overwinning kunnen behalen als hij geen gebruik had kunnen maken van de vrijheidsdrang van de tot slaven gedegradeerde volkeren van Mexico. Maar dan nog had de scherpzinnige Castiliaan al zijn politiek en militair talent nodig om de riskante onderneming tot een goed einde te brengen.

Om de afgezant van keizer Moctezuma te imponeren demonstreert Cortés voor hem de kracht van zijn artillerie en laat hij zijn paarden opdraven. De hoogwaardigheidsbekleder is diep onder de indruk. Vervolgens verzekert de *conquistador* dat hij enkel vreedzame bedoelingen heeft en stuurt de afgezant weg met geschenken voor de Azteekse heerser.

KAPITEIN-GENERAAL VAN DE SPAANSE KROON

Volgens de indianen die een generatie later de kroniekschrijver Bernardino de Sahagún informeren, werd Moctezuma gegrepen door grote vrees. « *Wat*

zal er met ons gebeuren? » zou hij gezegd hebben. De diepste reden voor die vrees was van religieuze aard en had te maken met de onheilspellende gelijkenis tussen Cortés en Quetzalcoatl, de Gevederde Slang. « Volgens de legende was Quetzalcoatl een van de stichters van de Tolteekse heilige stad Tollan, waaruit hij echter verdreven werd door vijandige goden onder wie Huitzilopochtli, mogelijk als resultaat van zijn veronderstelde tegenstand tegen mensenoffers. Quetzalcoatl was op een vlot van slangen verdwenen over de oostelijke zee [de Atlantische Oceaan] » (p. 129). En nu kwamen over diezelfde zee vreemdelingen naar de keizer toe die radicaal gekant waren tegen mensenoffers en die bovendien gekleed waren in het zwart, de kleur van de Gevederde Slang (want de Spanjaarden waren aan land gegaan op Goede Vrijdag en hadden hun kledij aan de gelegenheid aangepast) !

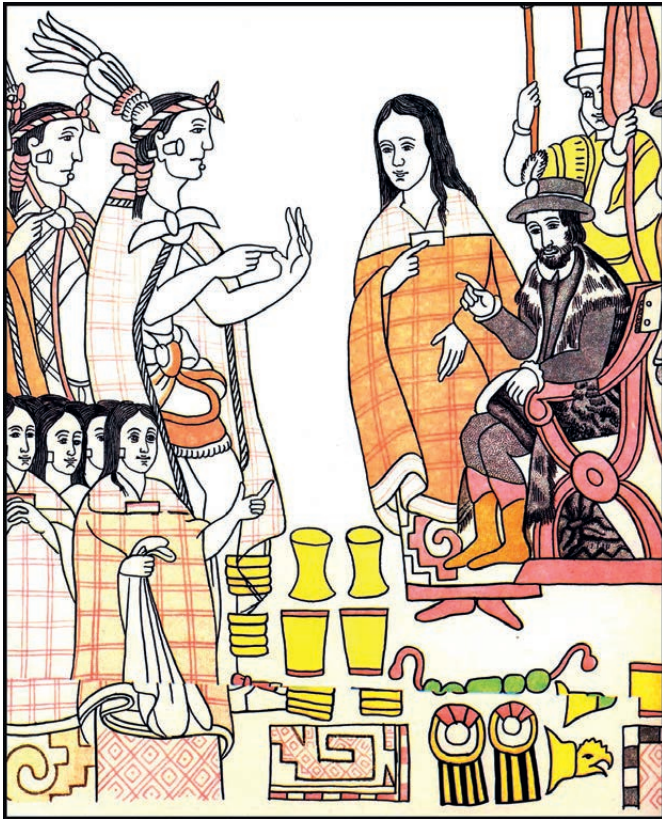
Er waren nog meer verontrustende gelijkenissen. « Het jaar van de aankomst van Cortés, 1519, was het jaar 1-Riet van de Mexicaanse kalender. Men geloofde dat Quetzalcoatl geboren was in 1-Riet en dat hij na precies een “eeuw” van 52 jaar (overeenkomstig de heilige kalender van de Mexica) ook in 1-Riet gestorven was » (p. 129). Tot overmaat van ramp stond dit jaar ook bekend als een bijzonder slecht jaar voor vorsten...

De keizer stuurt nu de ene ambassade na de andere, altijd met kostbare geschenken, met de bedoeling de indringers het verder oprukken te ontraden. Maar de giften hebben het tegenovergestelde effect: welke schatten moet de hoofdstad wel herbergen? Toch zijn de Spanjaarden verdeeld, want de sympathisanten van gouverneur Velázquez vinden dat Cortés te veel risico's neemt en ongehoorzaam is aan zijn overste als hij verder oprukt.

Wat de *conquistador* dan doet, is een knap staaltje van juridische spitsvondigheid. Hij verklaart dat hij in de beste Castiliaanse traditie aan de kust een stad wil stichten, Villa Rica de la Vera Cruz, waarvan al zijn manschappen burger zullen worden. Vervolgens laat hij een gemeenteraad verkiezen waarin zijn medestanders tot magistraat worden aangesteld. Deze *alcaldes* stellen officieel vast dat de missie van Cortés zoals verwoord door de gouverneur van Cuba volbracht is en dat hij dus ontslag moet nemen... waarop zij hem prompt benoemen tot kapitein-generaal van het koninklijk leger en dus vertegenwoordiger van de Spaanse vorst.

In een collectieve brief aan de koning (waarbij Cortés natuurlijk de pen vasthoudt) rechtvaardigt de gemeenteraad zijn daad van ongehoorzaamheid aan Velázquez « door te onderstrepen dat, hadden ze besloten zijn instructies te volgen in de bijzondere omstandigheden waarin zij zich bevonden, zo'n daad dan was neergekomen op het verkiezen van het privébelang boven dat van de Kroon en de ruimere gemeenschap » (p. 133). Met andere woorden: waar de gouverneur enkel uit is op zelfverrijking, daar

Cortés heeft een onderhoud met een inlands stamhoofd, waarbij doña Marina hem helpt als tolk. Illustratie uit de Lienzo de Tlaxcala, een codex over de geschiedenis van de Tlaxcalanen (ca. 1582).

hebben Cortés en zijn bondgenoten het hoger belang van de monarchie op het oog. De aanhangers van de gouverneur stridbelen nog wel tegen, maar hun afhankelijkheid aan de Kroon is te groot; bovendien laat de sluwe Cortés hun voorman tot burgemeester aanstellen. Zijn initiatief is een succes over de hele lijn en zijn wettige positie is voortaan veiliggesteld.

Kort daarna arriveren boodschappers van de Totonaken die de Spanjaarden een bondgenootschap aanbieden. Ze zouden blij zijn de tirannie van de Azteken te kunnen afwerpen, die van hen niet alleen zware belastingen eisen, maar ook een jaarlijks contingent jongeren die in Tenochtitlan geofferd worden. Dit aanbod, waardoor de kans op een overwinning plots veel reëler wordt, trekt de laatste sceptische Spanjaard over de streep. Maar om zeker te zijn dat er voor niemand een weg terug is, doet Cortés iets ongehoords: hij laat al zijn schepen aan de grond lopen en onbruikbaar maken. De stoutmoedigheid, om niet te zeggen de roekeloosheid van de conquistador kan slechts op één manier verklaard worden: hij gelooft vast dat hij voorbestemd is om het grote land waar hij doorheen trekt te veroveren, ook al beschikt hij slechts over een handvol getrouwen midden in een oceaan van vijanden.

DE OPMARS NAAR TENOCHTITLAN

Op 15 augustus 1519 trekken de Spanjaarden op naar de hoofdstad, vergezeld van 800 Totonakse krijgers. De tocht loopt door een ijzige hoogvlak-

te aan de voet van besneeuwde bergtoppen; de veroveraars lijden verschrikkelijk onder het barre klimaat. Na verloop van tijd bereiken ze Tlaxcala, de hoofdplaats van « een dicht bevolkte keten van nederzettingen, waar zo'n 120.000 mensen woonden verdeeld over verschillende autonome staten die samen een militaire federatie tegen de Mexica vormden » (p. 138), maar door hen economisch worden gewurgd. Ook met de Tlaxcalanen sluit Cortés een verbond: zij zeggen hem hun volledige strijdmacht toe. Zijn politiek van « *divide et impera* » werpt vruchten af, want kort daarna verschijnt een nieuwe, van kostbare geschenken voorziene delegatie van Moctezuma. De keizer heeft besloten vazal van de monarch van Castilië te worden, maar raadt de Spanjaarden de « verraderlijke » weg naar Tenochtitlan ten zeerste af.

De *Caxtilteca* (Castilianen), zoals Moctezuma hen noemt, negeren zijn verzoek en komen in oktober aan in Chollollan, een vazalstad van de Azteken. Het is een prachtige plaats, « mooier dan welke stad in Spanje ook », oordeelt Cortés. Overal rijzen tempels op, die door de conquistador « moskeeën » worden genoemd: « Het was duidelijk dat er voor Cortés en zijn volgelingen een naadloos verband was tussen de Reconquista in eigen land en wat zij in de Nieuwe Wereld deden » (p. 143).

De Spaanse aanvoerder heeft om diplomatieke redenen het Tlaxcalaanse leger teruggestuurd, op 6000 strijders na die van hem buiten de stad moeten blijven. Chollollan ontvangt de vreemdelingen schijnbaar welwillend, maar tijdens hun verblijf bemerken de Spanjaarden dat de inwoners grote stenen op de daken stapelen en dat de straten geblokkeerd worden: ze zitten in de val! Onmiddell-

MENSENOFFERS OP DE TOP VAN EEN AZTEEKSE PIRAMIDE. De priester sneed met een mes van obsidiaan het hart uit een levend slachtoffer om het aan de godheid op te dragen. Afbeelding uit de in Firenze bewaarde Codex Magliabechiano, ca. 1550.

lijk houdt Cortés krijgsraad en men besluit dat de aanval de beste verdediging is. De bevelhebber laat de leiders van Chollollan weten dat hij wil vertrekken en hen graag bijeenroept op het binnenplein van de hoofdtempel om afscheid te nemen. Van zodra de Chollollanen daar verzameld zijn, sluiten de Spanjaarden de poorten. Cortés maakt de indianen duidelijk dat hun houding verraad van de Spaanse Kroon betekent, waarop de doodstraf staat. Daarop volgt een slachtpartij, waarbij ook de Tlaxcalanen zich niet onbetuigd laten: zij grijpen de gelegenheid aan om hun vijanden uit te roeien en de stad te plunderen.

Het bloedig gebeuren is Cortés de eeuwen door op veel kritiek komen te staan, maar Cervantes merkt op dat « dit vooral het gevolg was van het huiveringwekkend relaas van de feiten door Bartolomé de las Casas [de dominicaan die fel gekant was tegen de veroveraars] dat hij decennia later schreef in een poging om het Spaanse hof te choqueren. Las Casas stelde Cortés voor als een nieuwe Herodes, die vrolijk populaire ballades zong terwijl hij mensen afslachtte » (p. 145). De overgrote meerderheid van de ooggetuigen, aldus Cervantes, verklaarde aan de latere kroniekschrijvers dat zij de excessen betreurden, maar het toch een gepaste straf voor het gepleegde verraad vonden.

Omdat hij beducht is voor nieuwe hinderlagen kiest Cortés nu voor een moeilijke route over een hoge bergpas. Links en rechts rijzen twee machtige vulkanen op, de Iztaccihuatl ("Witte Vrouw") en de Popocatepetl ("Rokende Berg"); die laatste spuwt sinds enkele maanden vuur en stenen uit, nog een onheilspellend voorteken. Dan dalen de Spanjaarden af naar de vallei van Mexico. Hun vastberadenheid maakt grote indruk op de bewoners van de steden, de ene al prachtiger dan de andere, die zij passeren. Op 8 november bereiken zij tenslotte de hoofdweg naar Tenochtitlan. Cortés geeft zijn mannen de opdracht hun wapenrusting op te poetsen en zich te formeren voor een plechtige optocht; ook zo'n tweeduizend inlandse bondgenoten, beschilderd in oorlogskleuren, sluiten zich aan.

MOCTEZUMA IN TWEESTRIJD

Wat zich nu voor hun ogen ontvouwt, is met niets dat zij ooit gezien hebben te vergelijken. In termen van uitgestrektheid en bevolkingsdichtheid kan geen enkele stad in Europa tippen aan Tenochtitlan, dat schitterend in het water ligt met zijn torenhoge piramides en luxueuze paleizen. Terwijl de veroveraars gefascineerd over de dammen marcheren, komen duizenden kano's naderbij gevaren over het reusachtige meer. Langs de weg staan de indianen zich in dichte drommen te vergapen aan het spektakel. Allerlei edelen komen de vreemdelingen tegemoet en voegen zich in hun gezelschap om hen tot bij de keizer te brengen.

Aan het eind van de hoofddam komt Moctezuma, op een draagstoel en onder een baldakijn van veren, Cortés tegemoet. In de personen van de keizer en de Castiliaan staan de Nieuwe en de Oude Wereld op deze historische dag, 8 november 1519, oog in oog met elkaar. Volgens Sahagún, die ingelicht werd door indianen die bij de ontmoeting aanwezig waren, sprak de keizer woorden van diep respect: « *O Heer, onze Heer, met hoeveel moeite hebt U gereisd om ons te bereiken, bent U aangekomen in dit land, uw land, uw eigen stad, om te zitten op uw mat, uw stoel, die ik al deze tijd voor U heb bewaard...* » Het is overduidelijk dat Moctezuma in Cortés de reïncarnatie ziet van Quetzalcoatl. Het is de enige verklaring voor zijn passiviteit de hele tijd van de opmars van de veroveraars. Hij is als verlamd, want wat kan een mens, ook al is hij keizer van een machtig volk, tegen een godheid beginnen?

De *conquistadores* worden binnengeleid in de stad en ondergebracht in het prachtige paleis van Axayacatl dat van alle comfort voorzien is. Toch zijn ze niet op hun gemak. « Tenochtitlan mocht dan wel een prachtige stad zijn, ze was door haar ingenieurs ook toegerust voor de verdediging: de bruggen waarover de hoofdweg liep, bestonden uit verwijderbare houten balken. Die dienden in de eerste plaats om kano's toe te laten van de ene kant van het meer naar de andere te varen, maar het mogelijk gebruik voor defensieve doeleinden was overduidelijk » (p. 149). Loopt het binnen in de stad verkeerd af, dan zitten de Spanjaarden als ratten in de val.

Op een dag brengt de keizer met Cortés en zijn kapiteins een bezoek aan de grote piramide. Op de top « werden zij geconfronteerd met de vreemde liggende figuur van een *chac-mool*, die steunend op een elleboog een *cuauhxicalli* vasthield: de stenen schaal waarop geofferde mensenharten gelegd werden. Iets verder [...] stond de *techcatl*, de groene executiesteen waarover de beelden van Huitzilopochtli en Tezcatlipoca waakten en die bedekt was met menselijk bloed. Ernaast stonden vuurpotten waarin de nog warme harten lagen van mensen die eerder op de dag geofferd waren » (p. 151).

Een van afgrijzen vervulde Cortés berispt de keizer streng, maar die reageert onverwacht boos. Allicht is het een bewijs van de innerlijke strijd die Moctezuma verscheurt: zijn hoofdgod Huitzilopochtli heeft in een ver verleden Quetzalcoatl verjaagd; hoe zal die oppermachtige god reageren nu de keizer de reïncarnatie van Gevederde Slang zo onderdanig in de hoofdstad onthaald heeft? Is hij niet de speelbal geworden van een strijd tussen kosmische krachten die hem ver te boven gaan?

Enige tijd later verneemt Cortés dat een vijandige indianenstam de Spanjaarden in Villa Rica de la Vera Cruz aangevallen heeft en dat een van

DE VALLEI VAN MEXICO IN 1519.

De Azteken hadden dwars door het Texcocomeer een dam aangelegd om het drinkbare water te scheiden van het brakke water. Op drijvende tuinen of "chinampas" kweekten zij groenten.

zijn mannen ritueel ter dood gebracht is, waarna zijn hoofd naar Moctezuma is gezonden. Verontwaardigd roept de bevelhebber de keizer ter verantwoording; hij wil hem enkel vergiffenis schenken als hij hem op staande voet volgt naar het paleis van Axayacatl – en zich dus onder zijn gezag plaatst. Na een lange discussie capituleert de mentaal uitgeputte vorst. Tegen zijn hovelingen en wachters zegt hij dat zijn beslissing hem in een visioen ingegeven is door niemand minder dan Huitzilopochtli zelf...

In een van zijn brieven aan Karel V schrijft Cortés zijn overtuiging neer « dat hij, als een nieuwe Mozes, de Mexica weggevoerd heeft uit hun lange ballingschap in de wildernis van hun heidendom naar het beloofde land, dankzij hun aanvaarding van het christelijk geloof en hun onderwerping aan de keizer van het Heilig Roomse Rijk. Moctezuma's eerbiedige en gehoorzame houding waren in de geest van Cortés duidelijke signalen van dit proces » (p. 155).

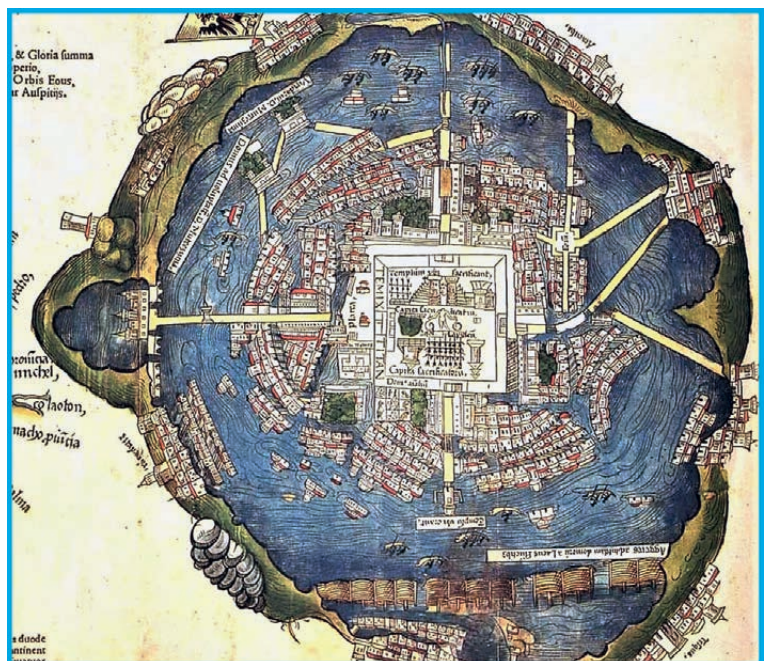
DE "NOCHE TRISTE"

Dan vernemen zowel de keizer als Cortés dat aan de kust een grote Spaanse vloot geland is, gestuurd door gouverneur

Velázquez. De bevelhebber van de vloot laat weten dat hij de opdracht heeft de *conquistador*, die een rebel is, gevangen te nemen. Moctezuma staat perplex, maar Cortés besluit tot een gewaagde actie: hij haast zich met tachtig man naar Vera Cruz terwijl hij zijn rechterhand Pedro de Alvaredo de taak opdraagt Moctezuma in huis-arrest te houden.

Met zijn radde tong slaagt Cortés er in om de door Velázquez gezonden troepenmacht, die natuurlijk geen schriftelijke orders van de keizer zelf bij zich heeft, om te praten en zijn kant te doen kiezen. Maar in Tenochtitlan loopt het ondertussen fout. De Spanjaarden in de stad laten hun hebzucht de vrije loop en beginnen onderling te ruziën over het goud. Zijn het dan geen medestanders van een godheid, maar ordinaire dieven? De sfeer ten opzichte van de *Caxtilteca* wordt grimmiger. Wanneer de Azteken beginnen met de voorbereiding van een belangrijk feest voor Xipe Totec, waarbij priesters zich hullen in de huid van hun levend gevlide slachtoffers, waarschuwen de Tlaxcalaanse bondgenoten van Cortés de *conquistadores* dat men van plan is hen te offeren...

Pedro de Alvaredo panikeert. Op het ogenblik dat honderden Azteekse edelen op het hoofdplein van de stad een rituele dans aanvatten, laat hij de drie toegangen tot het plein afsluiten. Wat volgt is een complete uitmoording, waarbij volgens ooggetuigen « *het bloed als water vloeide* ». Daarop begint boven op de grote piramide het bonzen van de trommels, die de Azteekse massa oproepen tot een tegenaanval. De Spanjaarden barricaderen zich in hun paleis, mét de keizer.

De Azteekse hoofdstad Tenochtitlan zoals afgebeeld in de Latijnse uitgave van de tweede brief van Cortés aan Karel V, gepubliceerd in Neurenberg in 1524. De gedetailleerde schoonheid van de kaart is een goede indicatie voor de fascinatie die de verovering van Mexico in Europa teweegbracht.

Op 24 juni 1520 is Cortés terug in Tenochtitlan, om vast te stellen dat Alvaredo alles verknoeid heeft. Wanneer de Azteken vervaarlijk komen opdringen, eist de Spaanse bevelhebber dat Moctezuma zijn volk toespreekt om het te kalmeren. Maar op het moment dat de vorst, die in de ogen van zijn onderdanen alle gezag verloren is, op het terras van het paleis verschijnt, wordt hij onthaald op een regen van projectielen. Zwaargewond wordt hij afgevoerd en sterft korte tijd later.

De dagen van de Spanjaarden lijken geteld. De enige optie die hen nog overblijft, is vluchten uit de stad. De terugtocht in westelijke richting, naar het vasteland, begint in het holst van de nacht en onder een stromende regen. Alle bruggen zijn door de Azteken weggehaald, maar Cortés heeft met balken uit het paleis een soort pontonbrug laten maken. Alles gaat goed tot plots opnieuw de trommels weerklinken: ze zijn ontdekt. Onmiddellijk is het meer bezaaid met kano's vol woeste krijgers. De Spanjaarden « die niet door pijlen gedood werden, verdronken door het gewicht van de meegevoerde kanonnen en hun goud. Zij die er toch in slaagden het vasteland te bereiken, moesten daarvoor zelfs niet zwemmen: ze kropen gewoon over de opgehoopte lijken » (p. 166). Zeshonderd Spanjaarden en verschillende duizenden Tlaxcalanen laten het leven.

Op de ochtend van 1 juli weent Cortés bittere tranen over de ramp die zich in de "trieste nacht" voltrokken heeft. De overlevenden zijn met amper vierhonderd. Ze verwachten achtervolgd te worden, maar dat gebeurt niet. De verklaring is allicht dat de Azteken volop bezig zijn met het offeren van de buitgemaakte gevangenen aan hun oorlogsgod; alleen als die gunstig gestemd wordt, is het volgens hun godsdienst mogelijk de voortvluchtige vreemdelingen de genadeslag toe te brengen.

DE VAL VAN MEXICO

Het lijkt ongelooflijk, maar Cortés is vastbesloten om de stad alsnog te heroveren. Gelijk wie anders zou geprobeerd hebben zijn hachje te redden, maar de *conquistador* is van een uitzonderlijk kaliber. In een van zijn brieven aan Karel V schrijft hij « *dat het ergste wat zij konden doen erin bestond een teken van zwakheid te tonen. Ze waren christenen die moesten vertrouwen op de goedheid en barmhartigheid van God. Bovendien zou het opgeven van de onderneming niet alleen neerkomen op een persoonlijke vernedering, maar zou zo'n lafheid ook een onvergeeflijke daad van hoogverraad ten opzichte van Uwe Majesteit zijn* » (aangehaald door Cervantes, p. 171).

Hij keert via de noordelijke route rond het meer terug naar Tlaxcallan, terwijl hij voortdurend het hoofd moet bieden aan guerrilla-aanvallen in opdracht van de opvolger van Moctezuma. In de stad van de Tlaxcalanen vinden de Spanjaarden eindelijk

beschutting en rust en bereidt Cortés zijn tegenoffensief voor. Zijn scherpe geest had de zwakheid van Tenochtitlan doorgrond. De stad leefde als een enorme parasiet op wat geproduceerd werd door de vazalsteden in de wijde omtrek, maar kende zelf nauwelijks enige vorm van landbouw. Als de veroveraars er zouden in slagen de economische aanvoerlijnen naar de hoofdstad af te snijden, konden ze haar uithongeren.

Gesteund door duizenden indiaanse krijgers voert Cortés een bikkelharte campagne, waarbij hij de ene stad na de andere verovert en wegstijgt wanneer de Tlaxcalanen hun wreedheid botvieren op de overwonnenen. De bewuste genadeloosheid doet haar werk: tegen de herfst van 1520 is Cortés heer en meester over Centraal-Mexico en is Tenochtitlan een bedreigde stad. Zijn reputatie vergroot nog door toedoen van een onverwacht fenomeen: de pokken, meegebracht door Spaanse soldaten en onbekend bij de inheemse volkeren, richten een ravage aan onder de indianen. « Wat zij al snel opmerkten, was dat de ziekte de Spanjaarden niet leek te treffen, die zo omhuld leken met een mysterieuze aura van onoverwinnelijkheid » (p. 173). Onder de doden is ook de opvolger van Moctezuma.

Wanneer dan vanuit Hispaniola versterking aankomt in de vorm van extra manschappen, paarden en munitie, is Cortés gereed voor het laatste bedrijf. Hij laat schepen vervaardigen die in onderdelen tot bij het meer gebracht worden en verdeelt zijn troepenmacht over de toegangswegen naar Tenochtitlan. Midden juni 1521 is de blokkade voltooid. In de hoofdstad begint men honger te lijden, maar de nieuwe heerser, Cuauhtemoc, wil van geen overgave weten.

Langzaam maar zeker rukken de veroveraars op, waarbij ze systematisch alle gebouwen vernietigen en het puin gebruiken om de plekken waar de bruggen lagen voorgoed op te vullen. Keer op keer vraagt Cortés om de overgave; keer op keer weigert Cuauhtemoc, al sterven steeds meer Azteken de honger dood. De inlandse geallieerden van de Spanjaarden koelen ondertussen hun wraak op hun voormalige meesters. Cortés ziet het met afgrijzen aan: « *Op de duur werd het voor ons moeilijker om onze bondgenoten te beletten op zo'n wrede manier te moorden dan zelf tegen de indianen te vechten. Hun woeste wreedheid was volkomen vreemd aan welke natuurlijke orde ook* » (aangehaald door Cervantes, p. 188). Uiteindelijk wordt de laatste Azteekse vorst gevangen genomen en voor de Spaanse bevelhebber geleid, die hem – tot grote verbazing van alle indianen – met respect en grote affectie ontvangt.

« *Toen dit opperhoofd was gevangen genomen, hield de strijd onmiddellijk op* », schreef Cortés aan Karel V. « *En zo behaagde het God onze Heer hem te beëindigen op deze dag, de 13de augustus 1521,*

vijfzeventig dagen nadat wij voor het eerst het beleg voor de stad hadden geslagen. »

NIEUW-SPANJE

Tenochtitlan was bijna helemaal verwoest. De piramiden stonden er nog, maar die bouwwerken van de duivel liet Cortés volledig afbreken. De brokstukken van huizen, paleizen en tempels verschaften het nodige materiaal voor de heropbouw van de stad, die nu een op en top Spaanse stad werd vol christelijke kerken : Mexico. De Azteken die in leven gebleven waren, keerden terug en namen in de nieuwe stad hun intrek.

Het gezag van de *conquistador* was zo groot dat de bevrijde vazalsteden er niet aan dachten hun onafhankelijkheid uit te roepen, maar keizer Karel V als hun opperste heer erkenden. Cortés stichtte verschillende andere steden, waar veel van zijn soldaten zich vestigden en die middelpunten werden van waaruit de Spaanse katholieke beschaving overal doordrong. In 1524 kwamen de eerste franciscanen toe om de kerstening ter hand te nemen.

De verspreiding van het christendom ging snel, maar de definitieve doorbraak kwam op 9 december 1531. Op die dag begaf een bekeerde indiaan, Juan Diego, zich naar de Mis in Tlatelolco, waar de franciscanen een soort van catechetisch centrum hadden gevestigd. Op de heuvel van Tepeyac, ten noorden van de oude Azteekse hoofdstad Tenochtitlan, wordt hij aangesproken door een mooie jonge vrouw die zich openbaart als de H. Maagd... Juan Diego licht de bisschop van Mexico-stad in, Fray Juan de Zumárraga, die een teken vraagt. En dat krijgt hij ook : op aanwijzen van Onze-Lieve-Vrouw vult de indiaan op de Tepeyac zijn voorschot met prachtige bloemen ; wanneer hij die uitstort in het bisschoppelijk paleis ziet de bisschop tot zijn grote verbazing de beeltenis van Maria afgedrukt op de voorschot van Juan Diego.

Zo ontstaat de verering voor *Nuestra Señora de*

Guadalupe, die een onuitwisbare stempel zal drukken op het land en het volk van Mexico. De Moeder Gods zelf daalde uit de Hemel neer om de indianen van Centraal-Amerika, die eeuwenlang gebukt waren gegaan onder de meest demonische religie die de wereld ooit aanschouwd heeft, het rijk van Jezus binnen te leiden. De verovering van Mexico door Cortés kreeg daarmee als het ware een mariale bekroning.

In 1522 had de *conquistador* brieven van Karel V ontvangen

waarin zijn verovering werd erkend en elke mogelijke schuld ten overstaan van gouverneur Velázquez definitief werd kwijtscholden. Cortés werd benoemd tot gouverneur en kapitein-generaal van Nieuw-Spanje. Maar er kwamen ook vier keizerlijke ambtenaren die de belangen van de vorst moesten behartigen en hem verslag uitbrengen. Daardoor was de veroveraar niet langer een onafhankelijk heerser, maar werd hij een functionaris binnen het Spaanse regeeringsapparaat.

In zijn bestuur wou Cortés de fouten vermijden die

op de eilanden Hispaniola en Cuba gemaakt waren, waar de jacht om snel rijk te worden veel geruineerd had ten koste van de indianen. Hij wou de plaatselijke edelen als gelijken behandelen om zo hun medewerking te verkrijgen voor de uitbouw van Nieuw-Spanje. Dat wekte bij veel van zijn landgenoten wrevel en jaloezie op ; ze hingen een negatief beeld van hem op bij Karel V, wat ertoe leidde dat het gouverneurschap van Cortés werd afgenomen. Een van zijn laatste grote daden was zijn deelname aan de (mislukte) kruistocht tegen de Ottomaanse piraten van Algiers in 1541. Hij stierf in Sevilla in 1547.

Hernán Cortés was geen heilige en hij heeft ongetwijfeld fouten begaan – zoals wij allemaal. Maar hij was diepgelovig en vaderlandslievend en hij was zich ten eerste bewust van zijn zending « *voor God en de Koning* », in het serene besef dat de Voorzienigheid via zijn persoon een immens en schitterend werk volbracht had.

redactie KCR

Projectie van de belangrijkste tempelpiramide van Tenochtitlan op het huidige centrum van Mexico-stad. Op wat de Spanjaarden de “Templo Mayor” noemden, bevonden zich twee heiligdommen : een voor de oorlogsgod Huitzilopochtli en een voor de regengod Tlaloc. Cortés liet de piramide, symbool van de dominantie van Satan over de Azteken, afbreken. De resten ervan kwamen tijdens verbouwingen in 1978 tevoorschijn, waarop de vrijmetselaarsregering van Mexico besloot om tot restauratie over te gaan « om de oorspronkelijke beschaving [?] van het land in ere te herstellen ». Men schat dat op de piramide jaarlijks minstens twintigduizend mannen, vrouwen en zelfs kinderen (zoals bewezen door recente vondsten) ritueel geslacht werden.

BIJ DE DOOD VAN HANS KÜNG

OP 6 april van dit jaar verscheen de Zwitserse modernist Hans Küng (1928-2021) vóór God voor zijn eeuwige oordeel, zonder ook maar iets teruggetrokken te hebben van alles waarvoor hij berucht was : zijn ontkenning van de mysteries van de H. Drie-eenheid, de Menswording en de Verlossing ; zijn verwerping van de historische realiteit van de Verrijzenis van Jezus ; zijn godslasteringen tegen de Eucharistie en het H. Hart ; zijn onverdraaglijke beledigingen aan het adres van de Onbevleete Maagd Maria ; zijn contestatie van de christelijke moraal die geleid heeft tot de val en de vaandelvlucht van een massa priesters en gelovigen...

Küng heeft altijd geweigerd zich te onderwerpen aan de (bijzonder zwakke) berispingen van het conciliaire Rome. Zijn provocerende goddeloosheid verwekte bij het gelovige volk schandaal, maar nooit werd hem een canonieke straf opgelegd. Hij werd zelfs ontvangen door paus Benedictus XVI kort nadat deze tot het opperste ambt verkozen was, op 24 september 2005. Benedictus waardeerde « *de inspanningen van professor Küng om bij te dragen tot een hernieuwde kennis van de morele basiswaarden van de mensheid, doorheen de dialoog tussen de godsdiensten en in de ontmoeting met de menselijke rede* », aldus de persdienst van de H. Stoel.

Samen met verschillende theologen, zoals Karl Rahner en zijn leerling Joseph Ratzinger, was Hans Küng een van de architecten van de revolutie door Vaticanum II in gang gezet. Hun eerste overwinning was de openingstoespraak door Joannes XXIII, op 11 oktober 1962. « De concilievaders vernamen dat ze geen dogmatisch werk moesten verrichten, goddelijke waarheden definiëren of de dwalingen van de tijd ontmaskeren. Vooral mochten ze niemand veroordelen : de mensen waren nu volwassen genoeg om uit zichzelf de schadelijke leerstellingen te herkennen... » (abbé de Nantes). Het Concilie zou open, pastoraal en oecumenisch zijn.

« *Zijn dat geen volkomen nieuwe accenten ?* » vroeg een juichende Küng zich af. « *Gedaan met de focus op de leer, gedaan met een puur defensief en polemisch antiprotestantisme, gedaan met het moraliserend antimodernisme dat verkrampd zit in een negatieve houding !* » Vaticanum II wou zich niet meer bezighouden met het maken van een onderscheid tussen waarheid en dwaling, het wou alles toelaten en niets veroordelen. Joseph Ratzinger, de jonge privétheoloog van kardinaal Frings, was ook tevreden : « *De sfeer van het Concilie werd onmiddellijk gekenmerkt door de open geest van Joannes XXIII. Eindelijk leek men erin te slagen de neurose [sic] van het antimodernisme te overstijgen* » (19 maart 1963).

Nadat hun zienswijze over de hele lijn getriomfeerd had, stichtten Rahner, Küng, Ratzinger, Congar en Schillebeeckx in 1965 het tijdschrift *CONCILIUM*, een theologisch blad « *in de geest van het Concilie* ». In 1958, onder Pius XII, had Rahner het initiatief nog afgewezen : « *We zullen niet kunnen schrijven wat we willen.* » Maar onder Paulus VI moesten de hervormers niet meer bang zijn voor een mogelijke censuur. Via *CONCILIUM* werden de “verworvenhe-

den” van het Concilie wereldwijd verspreid en de geesten vergiftigd.

Terwijl zijn oude vriend Joseph Ratzinger een na een de trappen van de kerkelijke hiërarchie beklom, ging Hans Küng verder met als een bezetene te keer te gaan tegen “het instituut”. Wat deed het Vaticaan tegen de openlijke apostaat en formele ketter ? Niets. Anders dan haar voorganger, het H. Officie, mocht de Congregatie niet veroordelen, enkel dialogeren ; naar die “colloquia” stuurde Küng systematisch zijn kat, onder het voorwendsel dat de rechten van de Mens er niet zouden ge-respecteerd worden !

Uiteindelijk nam het schandaal zo’n grote proporties aan dat de Congregatie op 15 december 1979 Küng zijn toelating om theologie te doceren ontnam. Maar het dossier eindigt met een vergoelijking die uiteraard door heel de wereldpers werd overgenomen : « *Hans Küng is door deze beslissing niet uitgesloten uit de Kerk ; hij houdt ook niet op priester te zijn.* » Het commentaar van abbé de Nantes was vernietigend : « Küng gelooft niet in de paus, maar hij blijft trouw aan de Kerk. Hij gelooft niet in de Kerk, maar hij blijft juridisch volledig katholiek. Hij gelooft niet in het priesterambt, in de Mis of in de werkelijke sacramentele tegenwoordigheid van Christus, maar hij behoudt het recht om het H. Misoffer op te dragen en voor te gaan in de liturgische samenkomst. Wat een waanzin » (CRC nr. 151, maart 1980).

Zo bleef de wolf dus in de schaapsstal. Hij maakte wel geen deel meer uit van de theologische faculteit van Tübingen, maar hij ging niet weg uit de universiteit : zijn rector behield hem als hoogleraar en maakte hem directeur van een instituut voor oecumenisch onderzoek ! En toen kardinaal Ratzinger in 1981 prefect van de Congregatie voor de geloofsleer werd, wist Küng dat hij van hem niets te vrezen had. « *Ik zou nooit aanvaard hebben me toe te wijden aan deze kerkelijke dienst als mijn taak erin de eerste plaats zou in bestaan hebben controle uit te oefenen* », aldus de latere paus. Nochtans is de eerste vorm van naastenliefde de verdediging van de waarheid en de vrijwaring van de gelovigen van alle vormen van leugens en bedrog.

Meer dan welke theoretische uiteenzetting ook illustreert de levenslange “onschendbaarheid” van de Duitse afvallige priester Hans Küng de crisis van de Kerk door toedoen van het Concilie !

broeder Bruno van Jezus-Maria

COMMENTAAR OP HET EVANGELIE VAN SINT-JAN

16. NAAR GETSEMANE

DE DOODSTRIJD IN DE HOF VAN OLIJVEN
door Andrea Mantegna (1457-1459).

JEZUS beëindigt zijn toespraak tijdens het Laatste Avondmaal met de woorden: « **Staat op. Laat ons heengaan.** » Hoofdstuk 15 moeten we buiten beschouwing laten: deze zgn. “tweede afscheidsrede” is zeker niet door Hem uitgesproken onderweg naar de Cedronbeek. Vanaf 16, 16 vinden we echter de woorden terug die Jezus tot zijn apostelen richt terwijl ze zich samen naar de hof van Olijven begeven.

16, 16-20 “**Een weinig tijds en gij ziet Mij niet meer ; en weer een weinig tijds en dan zult gij Mij terug zien.**” Voor ons, gelovigen van vandaag, kondigen deze woorden duidelijk de dood en de Verrijzenis van Jezus aan, gevolgd door de verschijningen waarbij zijn leerlingen Hem opnieuw zullen zien. Petrus, nog diep onder de indruk van de voorspelling dat hij zijn Heer zal verraden, durft niets meer zeggen, maar de andere apostelen begrijpen het niet: “**Wat betekent dat toch ?**” Ze durven zich niet rechtstreeks tot de Meester richten, maar Hij van zijn kant raadt wat er in hen omgaat en zoals gewoonlijk antwoordt Hij niet rechtstreeks op de vraag: “**Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u : gij zult wenen en jammeren, maar de wereld zal zich verheugen ; gij zult overstelpt zijn van droefheid, maar uw droefheid zal in vreugde verkeren.**”

²¹ Het gaat om de aankondiging van een schitterende omkering van de lotsbestemmingen, door Jezus geïllustreerd met het beeld van een moeder in baren-

weeën : “**De vrouw in barensood heeft smart omdat haar uur is gekomen. Maar wanneer zij het kind heeft gebaard, dan denkt zij niet meer aan haar weeën, van blijdschap dat er een mens is geboren.**” Pater Lagrange komt in zijn commentaar niet verder dan een aantal algemeenheden, maar de teksten van Qumrân daarentegen werpen een overvloed aan licht op wat Jezus hier zegt. Een van de in de grotten ontdekte hymnen maakt duidelijk dat de vergelijking van Jezus slaat op « de geboorte van de nieuwe tijden en het baren van de messiaanse gemeenschap » (Annie Jaubert) in een wereld waarin twee symbolische vrouwen tegenover elkaar staan : zij die « zwanger is van een slang » (1 QH 3, 12) en zij die « zwanger is van een mens (gèbèr) » (1 QH 3, 9). De hymne verwijst naar een passage bij de profeet Isaïas over de ongerechtigheid van de zondaars die « verzinsels en valsheid spreken, zwanger gaan van gekonkel en onheil baren ; addereeneieren broeden ze uit » (Is 59, 5). De vrouw die zwanger is van een slang stelt de gemeenschap van de goddelozen voor, dat wil zeggen de Farizeeën, tegen wie de Essenen van Qumrân fel gekant waren.

De vrouw die zwanger is van een mens daarentegen wordt door Mathias Delcor (*Les hymnes de Qumrân*) geïdentificeerd met de gemeenschap van de Essenen. Die schenkt het leven aan een mannelijk kind (zâkâr), overeenkomstig de profetie van Isaïas :

Sion, de heilige stad, moet een kind van het mannelijk geslacht ter wereld brengen dankzij de almacht van God (Is 66, 7). Vermelden we nog dat dit kind in de hymne van Qumrân « wonderbare raadsman » genoemd wordt, precies zoals bij Isaias (9, 5), wat het gelijk stelt met de Koning-Messias, de zoon van David.

²² ***“Ook gij zijt nu wel bedroefd, maar Ik zal u weerzien; en dan zal uw hart zich verblijden en niemand zal u deze vreugde ontnemen.”*** Lagrange zegt enkel « dat niemand ter wereld de macht heeft om Hem weg te trekken van een hart dat God liefheeft. » Is dat alles? En de aankondiging van de Verrijzenis? Die is nochtans zonneklaar en zelfs nog uitdrukkelijker dan tevoren. *“Ik zal u weerzien”*, zegt Jezus hier, terwijl er in vers 16 stond: *“Gij zult Mij zien”*. Want Hijzelf zal naar zijn bedroefde leerlingen toegaan op de ochtend van Pasen om hen een onvoorstelbare vreugde te schenken, vermits de verreezen Jezus niet meer sterft: Hij zetelt en heerst voor altijd, buiten het bereik van gelijk wie.

²³⁻²⁷ ***“Wat gij de Vader moogt vragen, Hij zal het u geven in mijn naam. [...] Ik heb u in gelijkenissen over deze dingen gesproken; het uur komt waarop Ik niet meer in gelijkenissen tot u zal spreken, maar onbewimpeld u de Vader verkondigen zal. Op die dag zult gij bidden in mijn naam. En Ik zeg u niet dat Ik de Vader voor u zal vragen; want de Vader zelf heeft u lief omdat gij Mij hebt liefgehad en omdat gij geloofd hebt dat Ik van God ben uitgegaan.”*** De grote dag van de Verrijzenis zal weldra inderdaad op alle vragen antwoorden.

²⁹⁻³³ Zijn leerlingen zeiden tot Hem: *“Zie, nu spreekt Gij onbewimpeld en zegt geen gelijkenis meer! Nu zien we dat Gij alles weet en dat het niet nodig is dat iemand U ondervraagt. Daarom geloven wij dat Gij van God zijt uitgegaan.”* Jezus beloofde de volledige klaarheid voor later. Zij denken echter dat zij alles al begrepen hebben, omdat Hij hun geheime gedachten en vragen over de betekenis van het *“nog een weinig tijds”* geraden heeft. Jezus spreekt hen niet tegen, maar kondigt hen aan dat zij verspreid zullen worden: ***“Het uur komt en het is reeds gekomen dat gij verstrooid wordt, ieder zijns weegs, en Mij alleen laat staan. Maar Ik ben niet alleen, want met Mij is de Vader. Dit alles heb Ik u gezegd opdat gij vrede moogt hebben in Mij. In de wereld hebt gij verdrukking te lijden, maar schept moed: Ik heb de wereld overwonnen.”***

^{18, 1-2} Na die woorden stak Jezus met zijn leerlingen de Cedronbeek over. Duizend jaar nadat zijn voorvader David dezelfde waterloop overstak om te vluchten voor zijn rebelse zoon Absalom en de verrader Achitophel, doet Jezus, zoon van David en Zoon van God, hetzelfde. *Daar was een tuin, die Hij met zijn leerlingen binnenging.* Die tuin is het beeld van de tuin van Eden waar het allemaal begon; Jezus gaat er

binnen als een nieuwe Adam. Getsemane is voor Hem geen vreemde plek, *omdat Jezus daar dikwijls met zijn leerlingen was samengekomen.* Allicht was het een hof die een vriend uit Jeruzalem hen ter beschikking stelde en waar ze op hun gemak waren om er te rusten, veilig voor de zoektochten van de tempelwachten in opdracht van hun vijanden. Ze waren er gelukkig. Jezus gaat er binnen met de zijnen nadat Hij hen gezuiverd en geheiligd heeft door de voetwassing. In het Aards Paradijs waren Adam en Eva ook zuiver en volmaakt gelukkig. En toch daagde plots de slang op die alles verstoortte. Hetzelfde gebeurt hier:

³ Ook Judas, zijn verrader, kende de plaats [...]. Hij nam dus de krijgsbende en de trawanten der opperpriesters en Farizeeërs met zich mee en trok er heen met lantaarnen, fakkels en wapens. Judas is Satan, volgens het woord door Jezus gesproken op het einde van de toespraak over het Levensbrood: ***“Een van u is een duivel (diabolos)”*** (6, 70). Toch mogen we ons niet laten misleiden: de verrader mag misschien wel de bende leiden, maar hij is niet de hoofdacteur van de arrestatie; dat is Jezus, die het hele gebeuren blijft beheersen en zelf naar voren treedt.

⁴⁻⁵ Jezus, bewust van al wat Hem overkomen zou, trad naar voren en sprak tot hen: ***“Wie zoekt gij?”*** Men antwoordde Hem: *“Jezus van Nazareth”*. Jezus zei hun: ***“Ik ben het.”*** « Egô eimi », IK BEN, is de goddelijke naam die Jezus al verschillende keren tijdens zijn openbaar leven uitgesproken heeft. Geen wonder dan ook dat zij terugdeinsden en ter aarde vielen. Hij laat zijn Naam tweemaal schitteren tegenover de bende die gekomen is om Hem gevangen te nemen, maar bang is voor Hem.

¹⁰ Dan komt Petrus plots tussenbeide: *Toen trok Simon Petrus het zwaard dat hij droeg, trof de knecht van de hogepriester en sloeg hem het rechteroor af.* Pater Daniélou wijst op wat de joodse geschiedschrijver Flavius Josephus over de Essenen zegt: « Zij reizen zonder iets mee te nemen, behalve wapens tegen de bandieten. » Van Sint-Lucas weten we zelfs dat de apostelen « twee zwaarden » bij zich hadden toen Jezus gearresteerd werd (Lc 22, 38). Het is opnieuw een bewijs van het feit dat de kring van verwanten, vrienden en leerlingen van Jezus dicht bij de Essenen stond.

¹¹ Jezus keurt het optreden van Petrus echter af: ***“Steek het zwaard in de schede. Of zou Ik de beker niet drinken die de Vader Mij heeft gegeven?”*** Dit woord roept de doodstrijd van Jezus op die door de andere evangelisten verhaald wordt. Sint-Jan beperkt zich tot de ontknoping, wanneer Jezus terug rechtstaat met de vaste wil om *“de beker”* te drinken omdat zijn Vader Hem die geeft en Hij volmaakt gehoorzaam wil zijn.

abbé Georges de Nantes, februari 1998

Nederlandstalige uitgave van *Il est Ressuscité! La Contre-Réforme Catholique au XXIe siècle.*

Stichter: † Abbé Georges de Nantes.

Hoofdredacteur: Broeder Bruno Bonnet-Eymard, Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.

Verantwoordelijke uitgever: A. Van der Schraelen, Driesheide 45, B-2980 Zoersel.

Abonnement voor binnen- en buitenland: € 15. Steunabonnement: vanaf € 20.

Rekening 000-3302057-80. IBAN: BE47 000 3302057 80. BIC: BPOTBEB1.

Internet: <http://nl.crc-resurrection.org/> – E-mail: hij.is.verrezen@gmail.com